

Відділ освіти, молоді та спорту Гадяцької міської ради Полтавської області
«Комунальна установа «Гадяцький центр професійного розвитку педагогічних працівників» Гадяцької міської ради Полтавської області
Заклад дошкільної освіти «Веснянка» комбінованого типу для дітей віком від 1 до 6 (7) років Гадяцької міської ради Полтавської області

Погоріла Олена Борисівна
вихователь-методист закладу дошкільної освіти «Веснянка» комбінованого типу для дітей віком від 1 до 6 (7) років Гадяцької міської ради Полтавської області

Використання сучасних педагогічних практик у роботі з дітьми з особливими освітніми потребами закладу дошкільної освіти

Складено в рамках проекту «Відродження української освіти» за підтримки Міністерства освіти і науки України. Проект фінансується за рахунок коштів державного бюджету України.

У посібнику вміщено теоретичний та практичний матеріал щодо формування інноваційного потенціалу педагогічних працівників з метою підвищення якості освітнього процесу у роботі з дітьми з особливими освітніми потребами. Зокрема, використання таких педагогічних практик як: дидактична система Ф.Фребеля, елементи Монтесорі-терапії, LEGO-технології.

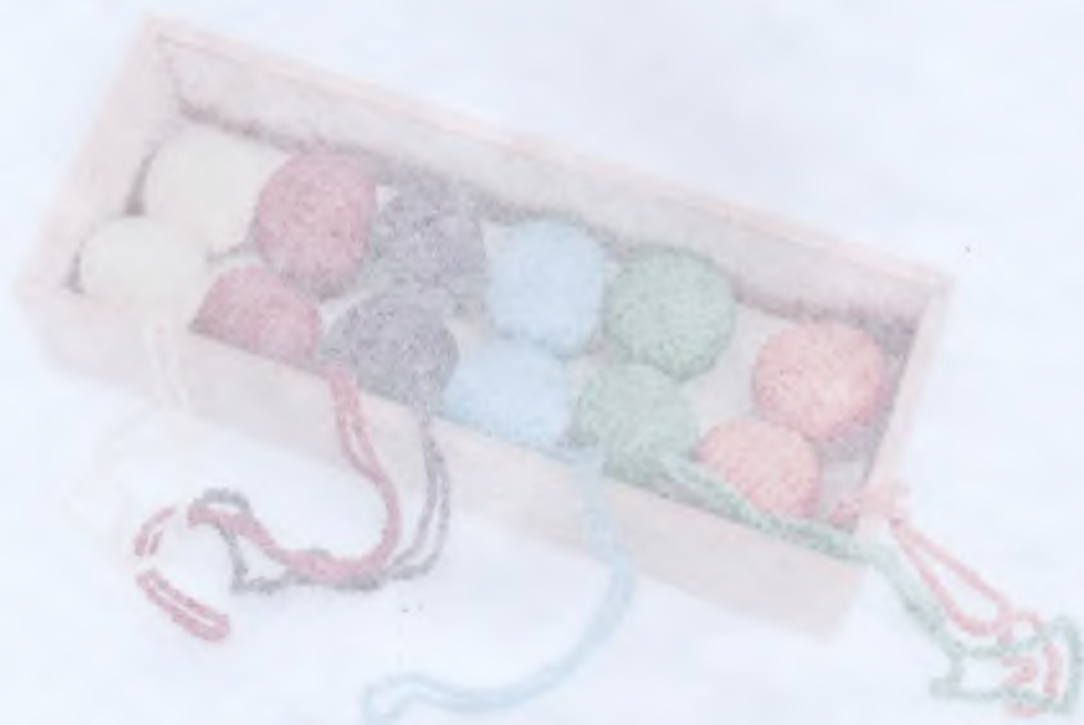
Пропонований інструмент має на меті покращити інклюзивність освітнього середовища. Він базується на екологічній моделі, в якій досвід дитини розглядається як функціонування найближчих (проксимальних) процесів в освітньому середовищі.

Посібник рекомендований для керівників, вихователів-методистів, педагогічних працівників закладів дошкільної освіти.

Рецензенти :

Гура Т.М., директор закладу дошкільної освіти «Веснянка» комбінованого типу для дітей віком від 1 до 6 (7) Гадяцької міської ради Полтавської області

Аколович Т.П., психолог комунальної установи «Гадяцький центр професійного розвитку педагогічних працівників» Гадяцької міської ради Полтавської області

Схвалено та рекомендовано до друку рішенням консультаційно-методичної ради комунальної установи «Гадяцький центр професійного розвитку педагогічних працівників» Гадяцької міської ради (протокол № 1 від 02.02.2023).

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. ІНКЛЮЗИВНЕ ОСВІТНЄ СЕРЕДОВИЩЕ У ЗАКЛАДІ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ	5
1.1. Принципи створення інклюзивного середовища в ЗДО та їх реалізація.....	5
1.2. Організація освітнього середовища з урахуванням вікових особливостей дітей.....	8
1.3. Соціальна взаємодія дітей з особливими освітніми потребами.....	12
1.4. Підтримка педагога, який працює в інклюзивному просторі.....	15
1.5. Супровід родин, які виховують дитину з особливими освітніми потребами.....	19
РОЗДІЛ 2. ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ СУЧАСНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ІНКЛЮЗИВНОМУ СЕРЕДОВИЩІ ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ	23
2.1. Соціальна адаптація та інтеграція в суспільство дітей з особливими освітніми потребами шляхом організації їх навчання у ЗДО за методом Монтесорі.....	23
2.2. Дари Ф. Фребеля як розвивальна складова предметного середовища сучасного закладу дошкільної освіти.....	28
2.3. LEGO-конструювання в умовах ЗДО з інклюзивною формою навчання.....	31
ВИСНОВКИ	38
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	39
ДОДАТКИ	40

ВСТУП

Інклюзивна освіта є одним із головних пріоритетів освітніх реформ. Багато змін було здійснено на рівні початкових шкіл, пов'язаних із концепцією Нової української школи та запровадженням нових освітніх стандартів для початкової освіти. Проте є велика потреба розвивати інклюзивну освіту на рівні закладів дошкільної освіти, бо ранній і дошкільний вік є важливим для розвитку усіх дітей, а для дітей з особливими освітніми потребами цей період має особливе значення [14].

Якісна дошкільна освіта є синонімом інклюзивної освіти — освіти, яка передбачає участь в освітньому процесі усіх дітей і створює для цього відповідні можливості. Сучасний заклад дошкільної освіти базується на демократичних цінностях та поважає до основних прав людини і створює умови для максимальної участі в освітньому процесі усіх дітей, у тому числі й дітей з особливими освітніми потребами [14].

Середовище має великий вплив на розвиток дитини в усіх сферах — фізичній, когнітивній, соціально-емоційній, розвитку мовлення та ін. Створюючи фізично і психологічно безпечне й стимулювальне середовище та забезпечуючи різноманітні ресурси, педагог сприяє розвитку і навчанню дітей через самостійне і групове дослідження, гру, взаємодію з іншими дітьми та дорослими [7].

Піклуючись про те, щоб дитина відчувала, що у групі їй раді, педагог допомагає дітям зрозуміти, що кожна дитина та її сім'я є важливою частиною спільноти дошкільної групи, що у всіх є можливості користуватися загальними ресурсами і простором, брати участь у їх створенні і підтримці.

У закладі дошкільної освіти «Веснянка» комбінованого типу для дітей віком від 1 до 6 (7) років Гадяцької міської ради Полтавської області педагоги цікавляться інноваційними технологіями та методиками, що сприяє підвищенню рівня професійної компетентності та розширюється можливість в розбудові інклюзивного освітнього безпечного середовища, що є розвивальним для всіх дошкільників.

Отже, усвідомлюючи велику роль освітнього середовища як «третього педагога» у розвитку та навчанні дітей, ми повинні пам'ятати, що мова йде не лише про меблі, іграшки, обладнання, — важливими є якість взаємодії між дітьми, між дітьми і педагогами, між педагогами і батьками. Як фізичне, так і соціальне середовище має базуватися на інклюзивних цінностях і сприяти їх формуванню у дітей.

РОЗДІЛ 1. ІНКЛЮЗИВНЕ ОСВІТНЄ СЕРЕДОВИЩЕ У ЗАКЛАДІ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

1.1. Принципи створення інклюзивного середовища в ЗДО та їх реалізація

Управляти сучасним закладом дошкільної освіти означає створювати освітній простір, адекватний змінам в освіті, сучасним тенденціям розвитку, конкурентоспроможності в умовах, що відповідають соціальним запитам суспільства. Вихователь-методист взаємодіє з учасниками освітнього процесу в освітньому середовищі. Він впливає на нього — формує, оскільки визначає стратегію розвитку закладу, представляючи його на різних рівнях зовнішніх контактів.

Щоб створити сучасне інноваційне безпечне освітнє середовище, потрібно продумати та забезпечити оптимальні умови для розвитку й саморозвитку дитини. Під час цих процесів, спостерігаючи та досліджуючи активність вихованців у цьому освітньому середовищі, педагоги набувають компетентності щодо його створення [14].

Ділюся досвідом, як ми організували предметно-просторове розвивальне середовище в нашому закладі.

Щоб створити комфортне середовище та підвищити професійну компетентність педагогів ЗДО, було важливо визначити його основні виміри та акценти, про які мають дбати педагоги під час реалізації завдань програми розвитку дитини дошкільного віку «Українське дошкілля» як безпечність і комфортність середовища та облаштування ресурсної кімнати для проведення корекційно-розвивальних занять.

Середовище має бути «живим» — мотивувати, активізувати дітей, сприяти збереженню їхнього здоров'я та гармонійному розвитку. Для цього сучасний педагог має вміти:

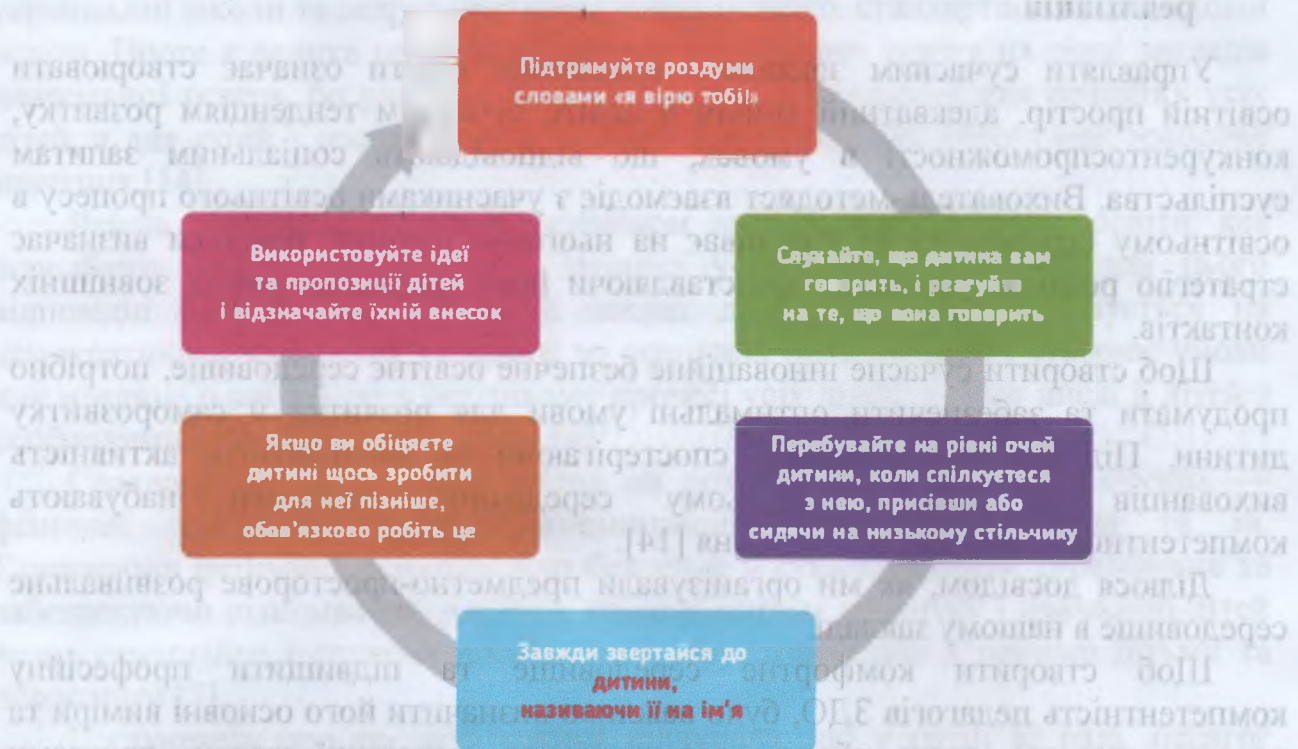
проектувати, створювати та систематично перетворювати середовище;

визначати свою роль у певному осередку середовища та відповідно до потреб конкретної дитини;

доцільно добирати й застосовувати освітні технології навчання та взаємодії залежно від потреб дітей [5].

Підказки вихователям. Психологічний комфорт у групі: як виявити повагу до дітей?

Якщо педагог створює безпечне середовище, де кожна дитина відчуває свою належність до колективу і почувається комфортно, то діти відчувають себе компетентними і захищеними; відчувають, що педагог і однолітки цінують їх; можуть ставити запитання і просити про допомогу; навчаються співпрацювати з іншими; отримують задоволення і більш позитивно приймають своє перебування у дитячому садку; відчувають себе впевненими, коли вони перебувають у групі; не відчувають занепокоєння або напруження і зосереджені на процесі навчання; навчаються працювати у команді [14].

Як це виглядає на практиці? Педагог індивідуально вітається з кожною дитиною; розмовляє з дітьми індивідуально про їхні інтереси та їхнє життя; використовує елементи з домашнього середовища дітей в організації середовища дошкільної групи і під час проведення навчальних занять і завдань (наприклад, світлини, музику, історії, слова, книги та інше, спілкується мовою, якою діти говорять удома); показує не лише завершені роботи дітей, а й ті, над якими вони ще працюють; ставить за мету розвиток співпраці, а не змагання; створює можливості для взаємодопомоги між дітьми; забезпечує визнання компетенцій, зусиль і успіхів кожної дитини; пристосовує середовище дошкільної групи до потреб окремих дітей/груп дітей; створює традиції, щоб допомогти дітям встановити емоційні зв'язки з групою, викликати позитивні

почуття і розвинути у них почуття належності до групи (створений символ дошкільної групи, виготовлені книги про дитячий садок, групу) [14].

Якими ще способами педагоги можуть сприяти тому, щоб кожна дитина почувалася комфортно в дитячому садку і відчувала свою належність до групи?[8].

Якщо педагог виявляє повагу до дітей, цікавиться їхніми почуттями, ідеями та життям, то діти навчаються виявляти повагу до інших; розвивають уявлення про себе, у них зростає позитивна самооцінка; покращують свої мовленнєві здібності, розмовляючи про свої почуття, ідеї і свій досвід; покращують комунікативні навички, розвивають здатність до емпатії. Тобто педагог спонукає усіх дітей висловлювати свої почуття та ідеї, ділитися життєвим досвідом і допомагає їм у цьому; допомагає дітям зрозуміти, що усі емоції є прийнятними, а також допомагає їм розвивати належні способи виражати свої емоції та почуття; використовує навички активного слухання, поширює ідеї дітей і включає їх у процес навчання; розвиває у дітей різні типи інтелекту і стилі навчання (враховуючи особливості сприймання інформації)[8].

Якщо педагог піклується, щоб освітнє середовище було фізично безпечним і легко контролювалося, то діти: здорові і в безпеці, відчувають захищеність та відчують підтримку педагога; перебувають у безпеці, оскільки є менша ймовірність, що вони можуть завдати шкоди собі чи іншим; розвивають самодисципліну і саморегуляцію; вільно рухаються самостійно ігровим майданчиком / приміщенням дитячого садка або групи. Педагог надає якісні, фізично безпечні навчальні матеріали, устаткування і меблі, що відповідають віку і розвитку дітей; може бачити дітей увесь час або бути впевненим у тому, що їх бачить асистент чи помічник вихователя; розробляє рутинні заняття і дії, щоб гарантувати безпеку дітей; проводить заняття і завдання так, щоб усі діти почували себе у безпеці[8].

Як ще педагог може погурбуватися про те, щоб середовище було фізично безпечним і легко контролювалося?

Якщо педагог використовує багато різноманітних, доступних і відповідних розвитку дітей матеріалів, які спонукають дітей досліджувати, гратися і вчитися, то діти:

мають можливість робити самостійний вибір, вирішуючи, які матеріали вони хочуть використовувати; досліджують різноманітні матеріали і

- заняття, що відповідають їхньому рівню розвитку і пов'язані з навчальною програмою;
- отримують задоволення від процесу навчання;
  - покращують свої знання і навички;
  - підвищують свій рівень залученості [14].

На практиці педагог організовує освітній процес так, щоб було доступно для дітей, щоб діти легко могли дістати те, що їм потрібно для гри чи роботи, а потім прибрати на місце; забезпечує в усіх центрах діяльності різноманітні матеріали (структуровані й неструктуровані), що відповідають інтересам, досвіду, стилям навчання/сприйняття і рівню розвитку кожної дитини; оновлює пропонувані дітям матеріали, щоб підтримувати навчання і стимулювати нові інтереси, рівні навичок дітей та інше; створює матеріали разом із дітьми на основі своїх спостережень та інтересів дітей; у кожному центрі діяльності пропонує матеріали, які можна пов'язати з декількома різними «типами інтелекту» і стилями навчання (наприклад, у центрі математики розміщує історії про видатних математиків, задачі у письмовому вигляді, блоки (кубики) тощо); диференціює матеріали і організацію приміщення групи, щоб задовольнити усі потреби дітей і створити середовище, де поважають їхню культуру; адаптує фізичне середовище, враховуючи потреби окремих дітей, і запитує поради у фахівців і батьків; враховує, яким чином слід адаптувати середовище залежно від стилів навчання, зросту дітей, культурних переваг та інше [14].

1.2. Організація освітнього середовища з урахуванням вікових особливостей дітей

Освітнє середовище: діти віком 3-4 роки

Освітнє середовище для дітей 3-4 років має забезпечувати баланс між прагненням дітей до самостійності й незалежності та потребою у забезпеченні їхньої безпеки.

Цей баланс педагоги можуть забезпечити через ситуації нескладного вибору, заспокоюючи дітей, які переживають стрес, та надаючи підтримку дітям при виконанні нових завдань.

Діяльність дітей у групі дуже нагадує те, що вони зазвичай роблять удома зі своїми батьками — бігають, повзають, стрибають [14].

Освітнє середовище для дітей цього віку містить кілька чітко позначених осередків діяльності, де можуть перебувати 3-4 дітей, які залучаються до різних видів діяльності, у тому числі гри з піском і водою, малювання пальцями, конструювання за допомогою великих блоків (кубів), танців під музику, слухання книжок, які читають дорослі.

В осередках діяльності має бути достатньо матеріалів й іграшок для того, щоб малюки не чекали довго своєї черги. Групова кімната організована таким чином, щоб забезпечувати потребу в активному русі. Іграшки і навчальні матеріали розміщують на рівні очей дитини, щоб діти могли здійснювати свій

вибір та повертати матеріали на свої місця після гри чи під час прибирання. З метою забезпечення безпеки вихователі повинні мати можливість бачити усіх дітей у середовищі, тобто постійно тримати їх у полі свого зору [14].

Що можна побачити в ефективно організованому середовищі для дітей цього віку і чому це важливо?

Кілька просто організованих осередків діяльності, в яких розміщені іграшки і різні навчальні матеріали. Розмаїття навчальних матеріалів сприяє розвитку самостійності малюків під час вибору цих матеріалів, а також вибору друзів, з якими вони хочуть працювати [14].

Наявність мистецького осередку з покриттям, що легко миється, щоб можна було проводити щоденні заняття з малювання, ігри з піском і водою. Важливо пам'ятати, що малюки з радістю малюють на мольберті, однак пензлик для малювання має бути товстий, а кількість кольорів невелика. Малювання сприяє розвитку моторики, творчості, а також позитивної самооцінки.

Гра з водою і піском розвиває дослідницьку діяльність, допомагає малюкам дізнаватися про такі принципи, як причинно-наслідковий зв'язок. Важливо, щоб покриття на підлозі можна було легко помити для того, щоб проводити цей вид діяльності щодня.

Низькі, відкриті полиці, на яких розміщені іграшки, інші матеріали, позначені малюнками/зображеннями для того, щоб діти знали, де і що зберігається. Діти у цьому віці вже намагаються бути самостійними і хочуть відчувати себе компетентними. Низькі, відкриті полиці дають їм можливість самим вибирати іграшки і класти їх на місце самостійно, не прохаючи дорослих про допомогу. Зображення допомагають малюкам побачити правильне місце.

Особисті місця, куточки усамітнення, в яких можуть лежати ковдри, великі подушки або великі м'які іграшки. Деякі діти швидко втомлюються від загального галасу в групі, і їм потрібна перерва, щоб відновити свою енергію. Є діти, які просто хочуть побути наодинці. Такі куточки усамітнення дають можливість спостерігати за діяльністю у групі на відстані. Важливо, щоб такі місця добре бачили вихователі, які мають забезпечити безпеку усім дітям у групі.

Місця, де розташоване обладнання для розвитку великої моторики. Діти у цьому віці є дуже енергійними. Вони потребують багато

можливостей протягом дня, щоб мати змогу активно рухатися, розвиваючи свою велику моторику. Часто вони не можуть дочекатися прогулянки надворі, щоб побігати та пострибати. Тому важливо передбачити такі місця у групі також.

Безпечний ігровий майданчик надворі, де розміщені низькі гойдалки, інше обладнання для рухових видів діяльності, яке відповідає віку дітей. Нерідко діти у цьому віці змушені гратися на майданчиках, обладнання яких пристосоване для дітей старшого віку, а тому може бути небезпечним для малюків. Обладнання, призначене для дітей 3—4-річного віку, має бути безпечним і водночас містити певні виклики (маленькі «безпечні перешкоди»). Долаючи ці виклики, діти розвивають навички.

Місця для зберігання особистих речей. Зазвичай діти проводять у дитячому садку багато годин, тому вони повинні почувати себе у безпеці. Часто діти приносять із собою різні речі з дому, які допомагають їм почуватися комфортно і у безпеці, але якими вони не бажають ділитися з іншими (ковдри, м'які іграшки тощо). В групі мають бути місця, де діти зберігатимуть власні речі.

Малюнки, на яких зображені знайомі предмети, люди (у тому числі члени сімей дітей) і тварини, розміщені на рівні очей дитини.

Часто вихователі розміщують малюнки дітей чи інші зображення на своєму рівні. Такі малюнки стають формальною «прикрасою» стін, бо дітям незручно їх роздивлятися. Коли діти бачать зображення знайомих їм предметів і людей, їхнє почуття безпеки збільшується [14].

Освітнє середовище: діти віком 5-6 років.

Дошкільні програми для дітей 5—6 років забезпечують можливості розвивати власні інтереси, навчатися співпрацювати з іншими. Саме цей вік дає можливості для розвитку ініціативності дітей: вони отримують найбільше переваг, коли можуть досліджувати і виконувати види діяльності за власним вибором. Роль педагога полягає в тому, щоб полегшувати і направляти процес пізнання, а не просто надавати відповіді на дитячі запитання.

Освітнє середовище у групах дітей 5—6-річного віку спрямоване на розвиток самостійності, створення умов для прийняття рішень, заохочення ініціативи та залучення. Група поділена на осередки, які пропонують різні види діяльності відповідно до інтересів і здібностей усіх дітей.

Це можуть бути осередки для гри з блоками (кубиками), розвитку грамотності, мистецтва, драматичної (сюжетно-рольової) гри, науки (природничо-науковий центр) та інші. У групі мають бути місця, які передбачають як роботу дитини наодинці, так і у групі з іншими дітьми. Саме спільна робота сприяє розвитку соціальної компетентності [14].

Що можна побачити в ефективно організованому середовищі для дітей цього віку і чому це важливо?

Галасливі зони відокремлені від зон, які передбачають спокійні, тихі види діяльності. Наприклад, осередок гри з блоками чи драматичної гри можуть бути розташовані поруч, але відокремлені від осередку розвитку

грамотності. Це важливо, оскільки дітям цього віку легше зосередитися на спокійних видах діяльності, якщо їх невідволікає галас.

Невисокі меблі (столи, стільчики, тумби), які розміщуються на підлозі, та килимове покриття, яке сприяє визначенню «кордонів» між різними осередками діяльності. Саме це допомагає розрізнити межі осередків та полегшує концентрацію дітей на тому чи іншому виді діяльності.

Осередки пропонують різні види діяльності, які дитина може вибирати самостійно, адже одне з важливих завдань дошкільних програм для дітей цього віку — навчити здійснювати самостійний вибір. Педагоги можуть сприяти цьому, забезпечуючи різні можливості для здійснення вибору — вибір осередків діяльності, вибір навчальних матеріалів, вибір друзів, з якими дитина хоче працювати разом тощо.

Навчальні матеріали розміщені на низьких полицях і позначені малюнками або словами, щоб діти могли самостійно взяти матеріали з полиць і повернути їх на своє місце.

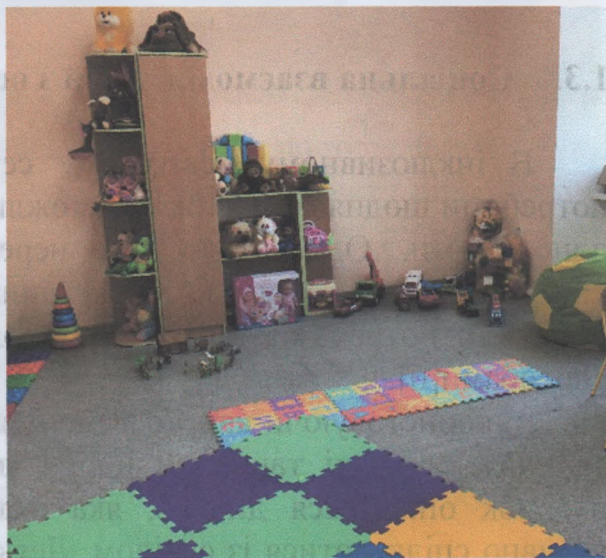
Вільний доступ до матеріалів заохочує дітей до вибору, позначення їх місця зберігання є ознакою того, що у середовищі цінують порядок. Це також сприяє розвитку відповідальності за підтримання цього порядку, розвитку самостійності та позитивної самооцінки. У процесі прибирання розвиваються такі когнітивні навички, як сортування та класифікація.

Матеріали в осередках діяльності розміщують у логічному порядку, наприклад, олівці й фарби разом із папером для малювання. Це полегшує розуміння дітьми поєднання матеріалів, їх правильне застосування.

Затишні місця (куточки усамітнення), в яких є великі м'які подушки, крісла-гойдалки, де діти можуть розслабитися або побути разом зі своїм другом. Діти потребують можливості відпочити від загального галасу, відновити свою енергію, оскільки проводять багато часу у групі.

Тому наявність затишного місця (куточку усамітнення) сприяє їх емоційному благополуччю та позитивній поведінці. Для деяких дітей з особливими освітніми потребами, які дуже чутливі до звуків і швидко втомлюються, такі затишні місця є особливо важливими.

Малюнки дітей та інші малюнки, пов'язані з темою тижня, розміщені на стінах нарівні очей дитини, бо діти не звертають увагу, рідко вдивляються у малюнки, розміщені вище рівня їх очей. Розміщення робіт дітей на доступному їм рівні демонструє повагу до їхніх зусиль та дає їм можливість пишатися своїми результатами.

Місце для активних ігор, де розташоване обладнання для розвитку великої моторики. Щоденні види діяльності, спрямовані на розвиток великої моторики, є важливими для дітей цього віку. Водночас, фізичний розвиток сприяє розвитку позитивної самооцінки, оскільки у дітей зміцнюється почуття впевненості у своїх силах.

Безпечний, добре організований зовнішній простір, де розміщені матеріали і обладнання для різних видів діяльності— малювання, роботи з деревом, гри зводою. Зовнішній простір забезпечує нове середовище для дітей — місце для досліджень, гри, вивільнення енергії. Важливо пам'ятати, що усі види діяльності, які проводять у групі, можна практикувати й на свіжому повітрі.

Простір і матеріали є адаптованими для дітей з особливими освітніми потребами.

Залучення дітей з особливими освітніми потребами має переваги для усіх учасників.

Дошка інформації для батьків, яка регулярно оновлюється. Це окремо організоване місце, де привабливо розміщуються цікаві статті з питань розвитку дітей, оголошення про заходи у дитячому садку. Інформація для батьків на дошці демонструє повагу до них і бажання педагогів інформувати їх про життя дитячого садка, освітнього процесу — дітей, педагогів і батьків [14].

1.3. Соціальна взаємодія дітей з особливими освітніми потребами

В інклюзивному освітньому середовищі діти з особливими освітніми потребами щодня мають багато можливостей для соціальної взаємодії зі своїми однолітками. Однак простого перебування дитини в групі недостатньо. Педагоги мають сприяти спілкуванню і взаємодії між дітьми з особливими освітніми потребами та їхніми однолітками. Цього можна досягати різними способами [6].

Використовуючи картки з іменами дітей, можна розсадити їх під час обіду чи занять у колі так, щоб поруч із дитиною з порушеннями мовленнєвих навичок опинилася дитина, яка вже добре говорить. Доручіть цій дитині активно спілкуватися із сусідом. Деякі діти люблять навчати товаришів чи допомагати їм. Іншим може просто подобатися хтось з однолітків, що також сприяє взаємодії між ними [7].

Потрібно враховувати особисті риси дітей при поділі їх для занять у невеликих групах. Пропонуючи види діяльності, під час яких діти мають активно розраховувати один на одного, педагог може сприяти встановленню між ними дружніх стосунків [6].

Доцільно пропонувати дітям обирати не лише осередок діяльності, в якому вони гратимуться, а й товариша, з яким вони це робитимуть. Такий підхід особливо корисний під час роботи з дітьми, яким важко робити вибір або започатковувати гру [6].

Діти з особливими освітніми потребами також повинні мати можливість допомагати своїм одноліткам. Сприяти соціальній взаємодії серед дітей можна під час неструктурованих групових занять, занять із музики чи фізкультури [6].

Наприклад, можна об'єднати в пари дітей з особливими освітніми потребами та малят із типовим рівнем розвитку і запропонувати їм заспівати пісеньку. Ця стратегія особливо ефективна під час роботи з дітьми, які хочуть отримувати допомогу від однолітків, а не від дорослих [6].

Щоб залучити пасивну дитину, яка не бере участі в групових видах діяльності, можна використовувати команди на зразок: «Дай другові п'ять», «Потисни другові руку» тощо.

Іноді діти з особливими освітніми потребами не бажають гратися з однолітками, можуть боятися це робити, діяти дуже повільно чи бути занадто сором'язливими. Щоб сприяти соціальному розвитку таких дітей, вихователь може використовувати деякі з наведених нижче стратегій:

- пропонуйте дітям безпечне місце, звідки вони могли б спостерігати за діяльністю інших. Часто малюки багато чого навчаються у такий спосіб і можуть повністю долучитися до гри через спостереження;

- отримуйтесть усталеного розпорядку дня, постійного порядку дій. Дитина почуває себе безпечніше, коли може передбачати послідовність подій і точно знає, де розміщені ті чи інші матеріали;

- сприяйте залученню дітей до груп. Цього можна досягти різними методами [7].

Вихователь може підсовувати іграшки або матеріали ближче до дитини. Може пропонувати дітям виконати завдання удвох. Невербальному спілкуванню сприяють і такі заняття, як малювання, танці чи гра на музичних інструментах [7].

Використовуйте позитивні підкріплення. Посмішка, кивок головою чи поплескування по спині можуть бути ефективнішими, ніж голосні коментарі перед усією групою. Не примушуйте дітей брати участь у групових видах діяльності, а приділяйте їм індивідуальну увагу, щоб у них з'явилося почуття довіри, необхідне для колективної роботи. Хваліть дітей за правильні дії, наприклад: «Дякую, що ти допоміг приготувати все для сніданку. Це була відмінна робота» [6].

Звертайте увагу на зусилля, а не на результат. Під час роботи з дітьми з особливими освітніми потребами важливо насамперед звертати увагу на їхні зусилля і мотивацію, а не на кінцевий результат. Приміром, вихователь може сказати: «Те, що ти робив, дуже корисно!» [6].

У процесі розвитку позитивної соціальної взаємодії багато труднощів виникає у роботі з дітьми з поведінковими порушеннями. Такі діти погано контролюють себе, і працювати з ними в групі особливо складно. Їхня поведінка може змінюватися від високоактивної до ворожої. У процесі роботи з такими дітьми слід чітко

встановлювати правила і використовувати педагогічні стратегії, що сприяють розвитку у дітей внутрішнього контролю і відповідальності. Ось деякі з них:

- обмежуйте рівень шуму і візуальної стимуляції. У групі мають бути місця, де діти могли б гратися і працювати подалі від надмірно гамірних і явних осередків. Деякі гіперактивні діти занадто збуджуються від візуальної і звукової стимуляції, і для концентрації уваги їм потрібне затишне, структуроване довкілля. Іншим же активним дітям необхідна додаткова стимуляція, інакше вони швидко втрачають інтерес;

- давайте чіткі вказівки. Діти повинні розуміти, що ви від них очікуєте. У групі треба вивісити розпорядок дня, чітко позначити й розташувати у відповідних місцях матеріали. Деякі діти бажають мати своє визначене місце у групі. Правила поведінки в групі мають бути всім відомі і зрозумілі. На агресивну поведінку слід реагувати негайно;

- використовуйте короткі «тайм-аути», щоб заспокоїти занадто збуджених дітей;

- учити дітей контролювати свої дії. Коли діти починають відчувати себе відповідальними особами, у них зменшується потреба в негативній поведінці. Дотримуйтесь установленого розпорядку дня. Дітям легше переходити від одного заняття до іншого, коли вони знають послідовність дій і можуть відповідно приготуватися;

- встановлюйте чіткі правила. Правила мають бути конкретними, простими і містити відповідні обґрунтування. Приміром: «Розмовляємо впівголоса, щоб всі могли чути один одного». Важливо залучати дітей до участі у виробленні правил поведінки в групі [6].

Реакція з боку дорослих має відповідати віковій дитини та її вчинкам. Наприклад, якщо малюк розлив молоко іншій дитині, йому треба просто допомогти витерти стіл і налити іншу склянку.

Проводьте заняття, що потребують співпраці. Ігри в осередках діяльності допомагають дітям навчитися приєднуватися до груп, спілкуватися, розв'язувати конфлікти, вести переговори тощо.

Навчання соціальних умінь на прикладі однолітків. Однолітки можуть демонструвати певні дії чи види поведінки дітям з особливими освітніми потребами, щоб ті могли їх наслідувати. Заохочуйте позитивну соціальну поведінку за допомогою щирої похвали. Через певні дії педагога діти вчаться розуміти, коли їхня поведінка є соціально прийнятною.

Похвала за певні вчинки допомагає малюкам усвідомити переваги такої поведінки. З розумінням підходьте до індивідуальних відмінностей. Кожній дитині властивий свій темперамент, стиль навчання, рівень розвитку, здібності. Вихователі мають толерантно сприймати людські відмінності й навчати цьому дітей.

Забезпечуйте зрозумілі інструкції. Дітям з особливими освітніми потребами необхідні різноманітні інструкції педагога протягом усього дня. При цьому важливо спостерігати, чи може (і в який спосіб) дитина засвоювати інформацію під час групових занять. Можливо, її слід посадити в зручному місці (ближче до себе тощо), використовувати візуальні способи привертання уваги до важливих питань чи зменшити тривалість заняття.

Щоб процес переходу від одного заняття до іншого був плавним і без певних ускладнень, потрібно враховувати індивідуальні особливості дітей.

Кожен малюк здатен робити це зі своєю швидкістю, що суттєво позначається на готовності до зміни діяльності всієї групи. Вихователі мають ретельно планувати переходи, допомагати дітям за потреби, поступово збільшувати відповідальність тих, хто вже готовий до цього.

Якщо у групі є діти особливими освітніми потребами, цьому питанню необхідно приділяти ще більшу увагу. Під час планування слід урахувати, що деякі діти з особливими освітніми потребами потребують більше часу для прибирання, підготовки до наступного заняття, візуального підкріплення ваших словесних інструкцій. Такі моменти можуть бути хорошою нагодою для навчання дітей взаємної допомоги, комунікації, розуміння потреб іншого тощо[6].

1.4. Підтримка педагога, який працює в інклюзивному просторі

Кожна родина, яка очікує народження дитини, не думає і, повірте, не мріє народити неповносправну дитину. Вона очікує на здорове, розумне дитя, пов'язуючи з її народженням багато надій. Та нажаль, кожного дня на цей світ народжуються діти, яких ми називаємо дітьми з особливими освітніми потребами. Перед батьками постає багато питань і не останніх за важливістю – як їх дитина буде навчатися та жити у соціумі [10].

Інклюзивна освіта покликана забезпечити право всіх дітей, в тому числі дітей з порушеннями психічного та (або) фізичного розвитку, на рівний доступ до якісної освіти за місцем проживання в умовах ЗДО [8].

Необхідні й нові підходи до надання методичної допомоги педагогам, які працюють в інклюзивну просторі.

Серед шляхів підвищення рівня професійної психологічної компетентності та формування інклюзивної компетентності педагогів, які працюють в інклюзивному просторі, наступні:

1. Організація заходів, спрямованих на формування колективу односторонців, що дозволить вивчити досвід більш досвідчених колег, отримати відповіді на конкретні запитання, уникнути можливих помилок і труднощів у своїй практичній діяльності.

2. Організація умов для проходження педагогами курсів підвищення кваліфікації.

3. Проведення системи майстер-класів, тренінгів,

семінарів, «круглих столів», психологічних практикумів для всіх учасників освітнього процесу.

4. Тісна взаємодія ЗДО з фахівцями-консультантами ІРЦ, спеціальних навчальних закладів та організацій, що належать до сфери охорони здоров'я та соціального захисту населення.

5. Створення творчих груп та мультидисциплінарних команд.

6. Створення супервізійних груп.

7. Проведення відкритих заходів педагогами інклюзивних груп, що дозволить демонструвати професійний зріст, намітити подальші цілі власної та командної діяльності цих закладів освіти.

Індивідуальна програма розвитку дитини дозволить педагогам, які працюють з дітьми цієї категорії, долати професійний стрес, отримувати емоційну та професійну допомогу колег та інших фахівців. Адже запорука успіху впровадження інклюзивної освіти – у командній роботі психолого-педагогічного супроводу, фахівців-консультантів ІРЦ та всіх причетних до цієї справи осіб.

Завдання по формуванню інклюзивного простору передбачає оволодіння методами роботи з дітьми ООП в розвитку та потребує опрацювання практичних ситуацій для формування умінь та навичок по забезпеченню продуктивної роботи вихователя.

Тому більшість науковців досліджують питання готовності педагога до роботи в інклюзивній групі. На думку І.В. Возняк, основними завданнями професійної підготовки вихователів ЗДО, які працюють в умовах інклюзивної освіти, є:

1. Формувати ціннісно-мотиваційне ставлення до професійної діяльності при спільному навчанні дітей з нормативним і порушеним розвитком.

2. Формувати систему загальних і спеціальних знань з психології та педагогіки для реалізації інклюзії.

3. Формувати професійні вміння та навички, які забезпечують якісне навчання кожної дитини з ООП.

4. Формувати психологічну готовність до спільного навчання, виховання і розвитку дітей з ООП в інклюзивних групах з дітьми, які нормально розвиваються.

Вирішення цих задач з підготовки вихователів, асистентів вихователя ЗДО до роботи в умовах інклюзивної освіти можливо при реалізації комплексного підходу. Такий підхід базується на змістовному та технологічному компоненті. Перший представляє собою систему теоретичних, прикладних і методичних знань, а також проектних, організаційних і комунікативних умінь, орієнтованих на формування ціннісно-мотиваційних відносин і формування професійної компетентності вихователів ЗДО в галузі інклюзивної освіти; другий компонент охоплює процеси використання сучасних інформаційно-комунікативних, особистісно-орієнтованих і проектних технологій [5].

Вихователь, асистент вихователя, команда психолого-педагогічного супроводу та за допомогою фахівців-консультантів ІРЦ повинні вміти формувати завдання індивідуальної програми розвитку дитини в межах групи, правильно оцінювати результати її освоєння, враховуючи результати спостережень за дитиною з ООП, можливості кожної дитини, мотивувати та запобігати стресу; тобто формувати інклюзивне безпечне середовище, застосовуючи активні методи навчання (включаючи діалог, дискусії), способи поетапного засвоєння нового матеріалу, даючи дітям зрозуміти, що вони відповідальні за виконання завдань, використовуючи спільну діяльність, яка сприяє згуртуванню колективу [5].

Формування індивідуальних програм розвитку відбувається за участю команди психолого-педагогічного супроводу ЗДО (фахівець-консультант ІРЦ, вихователя-методиста, практичного психолога, вчителя-логопеда, вихователя, асистента вихователя, батьків). Індивідуальні програми розвитку передбачають роботу щодо соціально-комунікативного, пізнавального розвитку, розвитку елементарних математичних навичок, мовленнєвого, художньо-естетичного,

фізичного розвитку, враховуючи рівні і зони, які дитина здатна подолати за участю дорослих та за умови діяльності у колективі однолітків.

Набутий з роками досвід вихователів-практиків постійно впливає на зміст та структуру індивідуальних програм розвитку, якість навчальних матеріалів тощо; саме впровадження інклюзивного підходу у діяльність ЗДО і удосконалення його інструментів сьогодні здійснюється як результат їхньої успішної роботи. В той же час результативність локальних проектів забезпечується систематичною і цілеспрямованою професійною підготовкою вихователів.

Можна стверджувати, що рівні умови для всіх дітей в межах інклюзивного середовища на практиці можна реалізувати тільки на засадах застосування диференційованого підходу. Адже типові програми характеризуються запрограмованими результатами, виходячи із досвіду їх впровадження в освітній процес, а в індивідуальних програмах розвитку складніше визначити ступень засвоєння матеріалу, особливо враховуючи індивідуальні особливості розвитку дитини, різні моделі інтеграції дитини (постійна повна, постійна неповна, постійна часткова, тимчасова часткова, епізодична).

Сучасна система освіти в Україні визнає необхідність індивідуальних програм розвитку та їх роль у соціалізації дітей з інклюзією, однак, актуальним залишається питання щодо освітнього процесу їх розробки і підготовки, а також постійного перегляду у відповідності до отриманих проміжних результатів. Діагноз дитини визначає базові характеристики індивідуальної програми розвитку, але вихователю необхідно оцінити масштаб корекції кожного вихованця, обрати напрями, методи та індивідуальні форми роботи, що потребують нагальної роботи, визначити можливі сценарії індивідуальної програми розвитку (прогресу дитини), здійснити календарне планування, враховуючи особливості обраної методики, яка включає виконання вправ, організацію дидактичних ігор тощо. Потім узгодити цей план з керівництвом ЗДО та батьками і затвердити у встановленому порядку [7].

Ще одна особливість роботи вихователя, асистента вихователя з дітьми особливими освітніми потребами полягає у налагодженні діалогу та співпраці з фахівцями-консультантами ІРЦ, усіма батьками дітей інклюзивної групи. Тематика батьківських зборів розширюється, зважаючи на необхідність ознайомлення із типовими підходами та методами, які застосовуються у індивідуальних програмах інклюзії. З'являється необхідність у проведенні індивідуальних бесід із батьками для консультацій і роз'яснень. Проблеми не співпадання інтересів, вимог та запитів батьків здорових та дітей з особливими освітніми потребами вимагають застосування додаткових форм та методів роботи [5].

Наприклад, проводити тренінги для батьків. Залучення для проведення тренінгу додаткових фахівців-консультантів ІРЦ можливе, але інклюзивне безпечне середовище визначає провідну роль вихователя у формуванні корекційно-розвивального простору. Відповідно вихователь інклюзивної групи повинен оволодіти методикою підготовки та проведення тренінгів на теми

типові за змістом (щодо толерантного ставлення, підходів та методів, які застосовуються у програмах по інклюзії) та спеціальні (щодо пошуку спільного рішення для виходу із проблемної ситуації) [5].

Тренінги можуть передбачати спільну діяльність батьків із дітьми. Таким чином, вихователь та батьки стають єдиною командою, а перехресний досвід дозволяє знайти найкращу методику для розвитку дитини. Для досягнення стабільного результату у процесі виховання та соціалізації дітей батьки повинні продовжувати корекційну роботу і поза ЗДО. Пропонуємо включати в індивідуальну програму розвитку види діяльності, які повинні реалізуватися родиною. Висновки і пропозиції [5].

Отже, можемо виділити такі особливості роботи вихователя ЗДО в умовах інклюзії: по-перше, створення умови для забезпечити всебічного розвитку всіх дітей у інклюзивній групі, по-друге, налагодження співпраці та діалогу з усіма батьками дітей, у яких виявлено інклюзію [5].

Врахування визначених особливостей дозволить напрацювати практичні рекомендації щодо роботи вихователя та забезпечити вирішення проблем інклюзивної освіти дітей з обмеженими можливостями в умовах ЗДО [5].

1.5 Супровід родин, які виховують дитину з особливими освітніми потребами

Сім'ї, в яких виховуються діти з ООП в розвитку живуть під вантажем багаточисельних проблем, не кожен батько чи мати виявляються здатними прийняти недугу дитини, адекватно реагувати на постійно виникаючі проблеми. Відомо, що пролонгована психотравмуюча ситуація здійснює негативний вплив на психіку батьків та ускладнює їхнє відношення до дитини. Декого з батьків трагічність ситуації надламує. А власне особистісні якості батьків визначають можливості соціалізації дітей та адаптації до життя, тобто їхнє майбутнє. Важливою є наявність у батьків такої важливої якості як стресостійкість, саме вона необхідна для підтримки дитини. Відсутність же цієї якості вказує на нездатність батьків здійснювати виховання та соціальний супровід власної дитини протягом всього життя, взаємодіяти з фахівцями різного рівня чи навпаки, свідчить про схильність до аутизації по відношенню до дитини чи соціуму [12].

Втім батьки, як і будь-яка ланка, дотична до інклюзії, потребують відповідної підтримки і допомоги, що безумовно, підвищить у цьому їхню роль. Обов'язковим є отримання батьками широкого спектру послуг аби надати їм можливість стати компетентними захисниками прав своїх дітей, для подальшого використання цих навичок у відстоюванні права дитини на рівний доступ до якісної освіти, забезпечення економічної та соціальної незалежності дітей у майбутньому [12].

Батьків дітей з особливими освітніми потребами необхідно:

1. Навчити краще розуміти внутрішній стан дітей та стати компетентними захисниками їхніх прав та інтересів.

2. Оцінити потреби та забезпечити надання освітніх, соціальних та інших послуг сім'ям дітей з особливими освітніми потребами.

3. Забезпечити інформаційною підтримкою для задоволення їхнього професійного зростання у відстоюванні прав і інтересів дітей з особливими освітніми потребами.

4. Спонукаати до розвитку активної громадянської позиції, сприяти створенню батьківських організацій [15].

Основною метою роботи із сім'ями, які виховують дитину з ООП, є надання батькам кваліфікованої допомоги.

Працюючи з батьками, педагоги ставлять перед собою такі завдання:

- допомогти сформувати адекватні взаєностосунки між батьками, іншими членами сім'ї та дитиною з ООП; допомогти дорослим створити комфортну для такої дитини сімейну атмосферу;

- розширити інформованість батьків про потенційні можливості дитини, її перспективи у різних аспектах життя;

- створити умови для активної участі батьків у вихованні та навчанні дитини;

- навчити батьків прийомам організації навчальної діяльності дитини;

- підвищити рівень психічного здоров'я самих батьків.

Робота з сім'ями має будуватися на таких принципах:

партнерство з батьками – педагог сприймає батьків не як об'єкт свого впливу, а як рівноправних партнерів у вихованні дитини, проведенні з нею корекційної роботи. Завдяки цьому принципу долаються дистанція між учасниками освітнього процесу і недовіра, яка часто виникає у батьків до спеціалістів, вони починають прагнути підтримки, допомоги вчителя-дефектолога, прислуховуються до нього, виконують його поради;

комплексний підхід до організації корекційно-педагогічного процесу – у роботі із сім'ями мають брати участь різні фахівці закладу освіти: вчитель-логопед, практичний психолог, асистент вихователя, вихователь. За необхідності слід залучати фахівців-консультантів ІРЦ, дитячої поліклініки. Саме комплексний підхід забезпечує подолання різних проблем, що виникають у сім'ях, і дає змогу надати дитині та її батькам різнобічну допомогу ;

позитивна характеристика дитини – передусім слід концентрувати увагу батьків на позитивних, збережених якостях їхньої дитини, перспективних можливостях її розвитку, лише після цього говорити про вади і труднощі. Це допомагає підтримати віру батьків у розвиток дитини, спонукає їх організувати навчальну діяльність, формувати адекватні стосунки з дитиною;

ураховання стану, думки, досвіду батьків – під час вибору змісту, форм і методів роботи з сім'ями педагог враховує: здоров'я батьків, їхній психологічний стан, їхні можливості, моральні установки, досвід, ставлення до проблем дитини; сімейні стосунки; уміння членів сім'ї розв'язувати проблеми; соціальні зв'язки; приналежність до певного соціального класу; повага до батька і матері – у стосунках з батьками має домінувати повага, розуміння їхніх турбот. Це виявляється у формах звернення до батьків, у висловлюванні прохань і порад, у довірливому тоні розмови, у неприпустимості настанов і дорікань на адресу батьків, у збереженні відомих педагогу сімейних таємниць [15].

Однією з важливих умов успішної співпраці із сім'ями є їх вивчення. Педагогам ЗДО необхідно знати інформацію про:

- склад сім'ї;
- соціальний статус сім'ї;
- культурний та освітній рівень батьків;
- становище дитини у сім'ї;
- стосунки батьків

з працівниками ЗДО та батьками інших дітей групи;

- педагогічну компетентність батьків у вихованні дитини з ООП;

- готовність батьків співпрацювати зі фахівцями-консультантами ІРЦ, працівниками ЗДО та їх безпосередню практичну участь у процесі корекційної роботи.

Метою вивчення сім'ї має бути встановлення рівня педагогічної роботи з дитиною. Можна виділити такі напрями у роботі із сім'ями:

- залучення батьків до корекційного процесу – переконання батьків,

що їхня дитина потребує спеціальної допомоги, додаткової уваги, особливого підходу; формування віри, що лише за допомогою родини вона зможе подолати труднощі у психофізичному розвитку;

- 1) - формування задоволеності батьків процесом розвитку дитини – показ досягнень у розвитку дитини, навіть мінімальних;
- 2) - розкриття перед батьками творчих підходів до навчання та виховання дитини – формування певних дефектологічних знань і вмінь; навчання батьків корекційним прийомам роботи з дитиною вдома.

Форми та зміст роботи з батьками визначають диференційовано – залежно від ступеня готовності батьків до співпраці.

РОЗДІЛ 2. ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ СУЧАСНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ІНКЛЮЗИВНОМУ СЕРЕДОВИЩІ ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

2.1. Соціальна адаптація та інтеграція в суспільство дітей з ООП шляхом організації їх навчання у ЗДО за методом Монтессорі

В даний час збільшується кількість дітей з ООП, різними відхиленнями у розвитку. Наслідки раннього органічного ураження центральної нервової системи відбиваються найбільше на моторно-руховому розвитку дітей. Недоліки стосуються загальної, дрібної і артикуляційної моторики дітей. А також соціально-побутової, соціально-нормативної та соціально-трудової адаптації учнів з різними відхиленнями у розвитку.

Центральним фактором успішної соціальної адаптації дітей є оволодіння практичними навичками практичного життя, а саме, вмінням обслуговувати себе, а також придбанням трудових навичок. Діти з особливими освітніми потребами – це діти, які потребують отримання спеціальної психолого-педагогічної допомоги і організації особливих умов при їх вихованні і навчанні.

Важливим моментом корекційно-педагогічної роботи в сучасному закладі освіти є формування у дітей мотивації до діяльності і розвиток активного пізнавального інтересу, і тут як не можна краще застосовується система М. Монтессорі. Основний принцип методу Монтессорі заснований на спостереженні за дитиною в природних умовах і прийнятті її такою, якою вона є. М. Монтессорі відкрила одну з найважливіших відмінностей дитячого світу від дорослого – наявність так званих сенситивних періодів сприйняття світу. Цих періодів декілька, і в дорослому стані вони вже ніколи не повторюються. Метод Монтессорі дозволяє дитині в повній мірі оволодіти соціальним пізнанням: себе, світу, суспільства, його структур, соціальним навчанням, яке включає в себе прийоми і навички спілкування, гри, навчання, самообслуговування, трудової професійної діяльності. Основна мета Монтессорі – педагогіки: спонукати дитину до самовиховання, до самонавчання, до саморозвитку. Дитина вчиться в основному самостійно за допомогою спеціально розробленого навколишнього середовища [13].

Чим відрізняється метод Монтессорі від традиційної педагогіки?

Перш за все, своєю метою. Монтессорі - педагоги не готують дитину до школи, а готують її до життя. Можна навчити дитину писати, читати, але набагато важливіше, щоб вона знайшла упевненість в собі, була самостійною і незалежною, жила в гармонії зі світом [9].

Свою педагогічну систему М. Монтессорі називала системою саморозвитку дитини в дидактично підготовленому середовищі, де матеріал обирає не педагог, а сама дитина. Вона ж визначає час роботи з цим матеріалом і сама контролює свої помилки. На відміну від традиційної педагогіки у Монтессорі змінюється і роль педагога. Він не контролює і не вказує на помилки, а спостерігає і приходиться на допомогу, коли вона потрібна. Це

можливо завдяки самоконтролюючим матеріалам Монтесорі і створенню розвиваючого середовища в групі [9].

Основний напрямок сучасного закладу дошкільної освіти – це соціально-побутова, соціально-нормативна та соціально-трудова адаптація дітей з особливими освітніми потребами з подальшою інтеграцією їх в суспільство. Соціальна адаптація особистості спрямована на реалізацію механізму взаємодії дитини з середовищем. Це можливо лише через певні пристосування до неї на основі засвоєння навичок спілкування, поведінки, діяльності [13].

В результаті самостійної роботи в групі – Монтесорі діти стають більш незалежними, самостійними і адаптованими, що просто життєво важливо для дітей з ООП. Підвищується мотивація до навчання, поліпшується його якість і нормалізується психоемоційний клімат в групі. Своєчасно створені умови з успішної соціальної адаптації дають можливість згладити наявні недоліки, а в ряді випадків навіть усунути їх у дітей з ООП [13].

Соціалізація – процес засвоєння індивідом зразків поведінки, психологічних установок, соціальних норм і цінностей, знань, навичок, що дозволяють йому успішно функціонувати в суспільстві. Соціалізація – це не тільки оволодіння соціальним досвідом, а й формування цілісної, успішної особистості.

Як Монтесорі-педагогіка допомагає соціалізувати дитину з ООП?

Це закладено в самих принципах і матеріалах Монтесорі-педагогіки:

1. Свобода.

Свобода вибору матеріалу для роботи, місця для роботи, часу роботи з матеріалом. Вільна діяльність стимулює усвідомлений вибір дитиною тієї або іншої дії. На думку Марії Монтесорі, в результаті вільної діяльності дитина сама будує себе як особистість. Дитина постійно стикається з різними проблемними ситуаціями і це приносить їй величезне задоволення і завдання дорослого, не позбавляти дітей цього задоволення подолання труднощів самостійно, не кидатися відразу робити за дитину, а допомагати їй лише при необхідності. Але свобода кожної людини закінчується там, де починається свобода іншого.

У дитини виробляється самостійність, ініціативність і в той же час враховуються інтереси і потреби оточуючих.

2. Дотримання правил.

«Суспільство ґрунтується не на особистих бажаннях, а на поєднанні різних видів діяльності, які повинні бути приведені в стан гармонії». Педагог не вчить дитину правилам і не змушує дотримуватися їх під страхом покарання, а допомагає зрозуміти, чому те чи інше правило існує і що поганого в тому, що воно порушується. Наприклад, правило чекати, якщо матеріал з яким хочеться працювати зараз – зайнятий. Правило – вести себе тихо і не заважати іншим. Правило, прибирати матеріал на місце після роботи. Усвідомлюючи необхідність дотримання правил, дитина поступово приходять до розуміння того, що потрібно поважати роботу інших.

3. Зовнішній порядок призводить до внутрішнього порядку.

Матеріали Монтессоріавтодидактичні, що допомагає дитині самій оцінювати результат своєї роботи і виправляти помилки, тобто дитина вчиться бути самостійною.

Допоможи мені зробити це самому – ось основний девіз педагогіки Монтессорі.

4. Навчання навичкам практичного життя.

Вправи практичного життя не тільки забезпечують побутову та соціальну адаптацію, а й дають дитині алгоритм дій, уявлення про структуру людської діяльності. Наприклад, як чистити овочі, як мити руки тощо.

5. Сенсорний розвиток.

«Виховання почуттів робить людей спостережливими і не тільки довершує загальну справу пристосування людини до сучасної цивілізації, а й безпосередньо готує до практичного життя». Дійсно, у людей з мізерним сенсорним досвідом орієнтування в практичному житті ускладнене.

6. Різновікові групи.

Діти вчать працювати по одному або разом з іншими дітьми. І крім цього це допомагає уникати конфліктів, пов'язаних з тим, що одночасно багатьох дітей одного віку цікавить один і той самий матеріал, а по-друге, старші діти виступають в ролі наставників, а молодші можуть навчитися у тих, хто ще не так далеко «пішов» від них в своєму розвитку [13].

Стабільне оточення, сталість правил, прийняття дитини, відсутність негативних оцінок з боку педагога підвищують упевненість дитини в своїх можливостях і роблять його більш самостійним. Дитина вчиться бути

залученою в діяльність і досягати мети. Тобто розвивається як цілісна особистість, яка соціалізується [13].

Як же повинно бути влаштоване освітнє середовище?

Спеціально підготовлене освітнє середовище враховує моторні потреби дитини, вона підштовхує його до дій, які розвивають і удосконалюють координацію рухів і концентрацію уваги.

Взявши за основу метод М. Монтесорі в корекційній роботі з дітьми з ООП, освітнє середовище організоване таким чином, щоб забезпечувати різноманітні види освітньої діяльності і сприяти включенню вихованців в процес активного пізнання світу.

Згідно з методом М. Монтесорі, діти мають можливість вільно і самостійно працювати в освітньому середовищі, свобода і самостійність дозволяють їм пізнавати світ в своєму власному темпі, відчувати себе незалежним, розвивають стійкий інтерес до пізнавальної діяльності.

У цьому розвивальному середовищі на стінах і спеціальних стелажах, відкритих для всіх вихованців, в певному порядку розташовані дидактичні матеріали, які є стимулами до розвитку. Весь матеріал розташований в логічній послідовності і розподілений на області або на зони [13].

Кожна з цих зон має своє призначення.

Всі матеріали за своєю ясністю, структурою і логічною послідовністю відповідають періодам найбільшої сприйнятливості дитини. Для дитини Монтесорі – матеріал є ключ до світу, завдяки якому вона навчається усвідомлювати свої хаотичні і необроблені враження про світ, крок за кроком стає більш самостійною. Через самостійну роботу з матеріалом дитина набуває різні навички. Вона вчиться ставити мету і знаходити відповідні шляхи її досягнення. Монтесорі – матеріали відповідають спонтанному і ненаситному прагненню дитини до руху. Через сильну привабливість матеріалів дитина набуває інтерес до предметів, дій. З цікавістю і радістю спілкування у нього виникає внутрішня мотивація, яка допомагає йому соціалізуватися у світі [13].

У книзі «Відкриття дитини» Марія Монтесорі писала: «Якщо добре подумати, вправи в практичному житті – справжня гімнастика, так що саме повсякденне оточення є школою вдосконалення всіх рухів. Скрутити килимок, почистити пару черевиків, вимити раковину або підлогу, накрити на стіл, відкривати або закривати ящики, кришки, двері і вікна, прибрати кімнату, акуратно поставити стілець, закрити фіранку та інше - це вправи, при яких або все тіло, або той чи інший рух вдосконалюється. За допомогою звичайної роботи дитина вчиться рухати руками і кистями, а мускулатура розвивається швидше, ніж при гімнастиці» [9].

Удосконалення рухів, їх координація – нагальна потреба дитини. Дитину знайомлять з алгоритмом діяльності. Аналіз рухів допомагає спочатку педагогу, а потім дитині позбутися зайвих непотрібних дій, що створюють метушню і заважають їй виконувати основну роботу. Відомо, що діти цікавляться не стільки результатом роботи, скільки її процесом, діяльністю. Однак точність виконання грає для них важливу роль [13].

Вихованці миють стіл або ріжуть салат, тому що їм подобається мити або різати. Практична повсякденна діяльність сприяє не тільки розвитку дрібної мускулатури рук, а й розвитку психічних процесів дитини з ООП, особливо уваги, мислення, пам'яті.

Інтенсивна рухова активність під час цієї діяльності покращує кровообіг в корі головного мозку, створюючи сприятливі умови для повноцінного функціонування і зростання клітин. Виконуючи багато разів, повторюючи вправи (застібання ременів, «блискавок», переливання води, прання білизни, миття посуду, столу тощо), дитина занурюється в роботу так інтенсивно, що не помічає предмети, що знаходяться навколо. Підготовлене освітнє середовище, заняття, вправи в практичному житті вчать дитину звикати до того, що кожна річ має своє місце, вчать самотійно, без нагадування приводити предмети в порядок. Фіксований порядок полегшує орієнтацію в просторі. Вправи в практичному житті (складання книг, сервіровка столу, складання букетів з живих квітів) представляють собою досить довгу послідовність дій, які потрібно запам'ятати [13].

Процес запам'ятовування полегшують алгоритми, а також механізм м'язової пам'яті або «пам'яті руху». Роблячи акцент на показі, а не на поясненні способу дії, залучаючи до неї потім дитини, педагог тим самим дає їй самотійно і багаторазово - за допомогою рук і за допомогою розуму - виконати всі дії, щоб їх запам'ятати [9].

Не менш важливі вправи в плані соціального розвитку дитини, і в першу чергу для формування у неї навичок соціальної поведінки, ознайомлення з культурою поведінки в суспільстві, навчання навичкам повсякденної діяльності та особистої гігієни. Вправи в практичному житті дають дитині з вадами розвитку можливість реалізувати внутрішню потребу, поступово виробляють вміння управляти не тільки своїми рухами, а й поведінкою [13].

Здатність володіти собою, керувати емоціями – одна з основних передумов позитивної соціальної поведінки.

Монтессорі-педагогіка в сучасному ЗДО допомагає вирішувати такі завдання:

- надати кожній дитині з особливими освітніми потребами можливість розвивати і вдосконалювати моторику, особливо дрібну моторику рук і пальців. У вправах з'єднувати рухи руки з роботою інтелекту.
- вправляти дітей в прояві турботи про самого себе: одягатися, роздягатися, зачісуватися і розстібати одяг, мити руки, чистити взуття, прати, прасувати, виконувати самотійні дії з самообслуговування.
- вправляти дітей в прояві турботи про навколишнє середовище: прибирання сміття, підмітання, сервіровка столу, аранжування квітів і догляд за ними.
- надати можливість дитині з ООП індивідуально розвивати і вдосконалювати сенсорні еталони: слух, зір, дотик, нюх, стерео гностичні, баричні і тактильні чутливості.

Монтессорі – програми, засновані на діяльності, які спонукають внутрішньою потребою, а не мотивом змагання, допомагають дітям з особливими освітніми потребами сформувати сприятливий «образ я» і впевненість в собі. Все це дозволяє зустрічати труднощі в соціалізації і зміни з оптимізмом [13].

2.2. Дари Ф. Фребеля як розвивальна складова предметного середовища сучасного закладу дошкільної освіти

Проблема створення сприятливого предметного середовища для розвитку дітей дошкільного віку є досить актуальною. У психолого-педагогічній літературі значна увага приділяється вивченню особливостей освітнього середовища: предметного, ігрового, творчого (М. Басов, П. Блонський, Д. Узнадзе та ін.). Ці дослідники доводять, що освітнє середовище – це оточуючі соціально-побутові, суспільні, матеріальні та духовні умови існування дитини [1].

Спільна діяльність дорослих і дітей, їхня співпраця у реальних контактах одне з одним створює освітнє середовище, в якому відбувається самопізнання і взаємо пізнання дитини і вихователя. Існують різні підходи до визначення освітньо-розвивального середовища і його видів. Розвивальне середовище (за В. Петровським) – це єдність соціальних і предметних засобів

забезпечення різноманітної діяльності дитини. Збагачення розвивального середовища знаходиться в прямій залежності від змісту освіти, віку, рівня розвитку дітей і їхньої діяльності [1].

Предметне середовище – сукупність оточуючих людину речей, виробів, елементів устаткування і дизайну, що складається з окремих предметів і пристроїв та з їхніх комплексів. Предметне середовище виконує відповідну функцію – спонукає до гри, формує уяву.

На думку К. Крутій, предметно-розвивальне середовище – це природні, комфортні, раціонально організовані обставини, насичені різноманітними сенсорними, дидактичними та ігровими матеріалами, під час добору яких педагоги орієнтуються на пізнавальні запити й інтереси дітей. У такому середовищі дитина відчуватиме себе впевнено та комфортно, матиме можливість випробувувати і використовувати свої здібності, стверджувати себе як активного діяча з побудови власного образу «Я» [1].

Одним з перших звернув увагу на проблему організації розвивального середовища Фрідріх Фребель – німецький педагог, творець найбільш поширеної в другій половині XIX ст. теорії дошкільного виховання. Педагог наголошував на тому, що потрібно передбачити ті предмети, з якими дитина буде взаємодіяти в процесі свого розвитку, тобто створити необхідне предметне середовище. Ф. Фребель розробив серію дидактичних матеріалів під назвою «Шість дарів для дитячих ігор».

Вони спрямовувалися не лише на сенсорний та моторний розвиток дитини, а й на її всебічний розвиток. Мета дарів – дати дітям змогу вправлятися у визначенні так званих форм життя, творчості, пізнання. Ідеї видатного педагога в подальшому отримали плідний розвиток, трансформувались в різні набори ігор, типу «конструктор». Вовняні кульки, дерев'яні блоки у формі кубиків, циліндрів, призм, кулі сприяють задоволенню основних потреб дитини даного віку та виступають важливим освітнім засобом, тому й складають дидактичний матеріал його концепції. Ф. Фребель згрупував дари по наборах, та розмістив їх у дерев'яних коробках з висувними кришками і присвоїв кожній з коробок певний порядковий номер від 1 до 6.

Розширений набір «Дари Ф. Фребеля» нараховує 11 дарів. Він доповнений різнокольоровими паличками та кружечками, цифрами тощо, виготовленими як з традиційного матеріалу – деревини та тканини, так і з сучасного матеріалу – фанери вищого гатунку та пластику. Крім шести перших дарів, що абсолютно відповідають першоджерелу, до набору входять дари, пронумеровані від 7 до 10.

Дари Ф. Фребеля складають навчальний матеріал концепції, на основі якого педагогом було розроблено система різноманітних занять у закладі дошкільної освіти, спрямованих на розвиток потенційних творчих сил дитини. Для потреб групової роботи з дітьми вистачає п'яти комплектів дарів, а для індивідуальної роботи можна використовувати навіть один базовий набір. Для ігор з маленькими дітьми, у віці від 2-х до 3-х років, найважливішим буде дар 1 (м'ячики), а для ігор дітей віком від 3-х до 4-х років – дари 1-4.

Педагоги широко використовують дари Ф. Фребеля як засіб впливу на всебічний розвиток особистості дитини, оскільки за допомогою ігрового набору пропонують дітям завдання на відображення «форми життя», «форми краси», «форми пізнання».

Перший дар – це дванадцять різнокольорових текстильних м'яких м'ячків основних кольорів (червоний, жовтий, синій) та похідних (помаранчевий, зелений, фіолетовий). Шість із них мають мотузки, шість – без мотузок.

Другий дар – це по два дерев'яні блоки у формі кулі, куба та циліндра, які розміщені у коробці, з рухомим каркасом, палицею та мотузкою для проведення дослідницької діяльності. Він складається з протилежних за своїми властивостями фігур. Так, куля за Ф. Фребелем є основою, символом всякої єдності. Куля – це образ цілого, символ руху. Куб, на противагу кулі, – стійкий. Він символізує спокій. Відтак, куля й куб – протилежно різні, власне, як спокій і рух. Відтак необхідно щось, що врівноважувало б ці два процеси. Такою

фігурою за Ф. Фребелем є циліндр, котрий поєднує властивості обох. Ці фігури різні, але у грі дитина їх поєднує. Мета другого дару – ознайомлення з трьома основними формами в процесі гри. У результаті серії різноманітних рухів з запропонованими геометричними тілами діти знайомляться:

- 1) з рухом;
- 2) з вагою та інерцією;
- 3) з поняттям про число.

Третій дар – це вісім маленьких кубиків (2,5x2,5x2,5 см), утворених

вертикальним та горизонтальним перетином великого куба, такого, як у дарі 2 (5x5x5 см). Педагог сконструював блоки, які дозволяють познайомити дітей з властивостями геометричних тіл, розвивають просторову уяву, уміння поєднати частини в ціле.

Ф. Фребель пропонував організувати з дітьми три види ігор з третім даром:

- 1) створювати зображення різних предметів за допомогою кубиків (наприклад, будинків і ін.) – форми життя;
- 2) вчити дітей зображувати з квадратів витончені форми, викладати різні візерунки (близько 80) – форми краси;
- 3) грати в пізнавальні або математичні ігри, під час яких дитина знайомиться з величиною,

кількістю, просторовим розміщенням – форми пізнання.

Четвертий дар складається з кубика, поділеного на вісім рівних частин, у формі цеглинок (2,5x5x1,25 см), утворених одним вертикальним перетином та трьома горизонтальними перетинами. Ігри з цим даром сприяють формуванню у дітей таких понять: прямокутник, квадрат, вертикальний, горизонтальний, плоский, лежить, стоїть, грань, ребро, вершина. Вони дозволяють зробити висновок, що блоки відрізняються не тільки за розміром, але й за геометричною формою.

П'ятий дар – це продовження третього і четвертого дарів. Вводиться новий елемент – форма з трикутною площиною. Куб, розділений на 27 кубиків, окремі з яких розділені на тригранні призми. Шостий дар містить блоки, що відповідають відомим формам – кубик, брусок і цеглинка. У шостому дарі куб

складається з 27 цеглинок, з них три розділені вздовж навпіл, а шість – поперек навпіл. Дар дозволяє будувати складні споруди та естетичні форми.

Таким чином, дари Ф.Фребеля є важливим компонентом предметного середовища, який забезпечує свободу й активність дитини, максимально задовольняє її інтереси, спонукає застосовувати набуті знання, сприяє розкриттю потенційних творчих сил, розвитку мислення, тобто має інтенсивно розвивальний характер. Педагогічна теорія вченого ґрунтується на розумінні розвитку як процесу розкриття сутності дитини, її інстинктів до творчої діяльності, зокрема конструктивної, що відображено в сучасному програмно-методичному забезпеченні [1].

2.3. LEGO-конструювання в умовах ЗДО з інклюзивною формою навчання

Зміни, які відбуваються у сучасному освітньому просторі та суспільстві вцілому, вимагають коригування не тільки змістових, але й методично-технологічних аспектів освіти. Адже, щоб досягти високих результатів у освітньому процесі, необхідно змінити парадигму навчального процесу, тобто здійснити перехід, від опанування дітьми певною кількістю визначених знань, умінь та навичок, до формування у них здатності самостійно мислити, здобувати і застосовувати знання, ретельно обдумувати свої рішення і чітко планувати власні дії. Цим обумовлено поширення в закладах дошкільної освіти проектно-технологічного методу на основі використання LEGO-конструювання[2].

Проектно-технологічна діяльність засобами LEGO-конструювання – один із ефективних сучасних методів організації корекційно-розвивального навчання, що дозволяє педагогу вийти за межі традиційної класно-урочної системи. Впровадження проектно-технологічної діяльності педагогу надає можливість вихователю організувати освоєння

сучасних інформаційних та конструкторських технологій, формувати в дітей починаючи вже зі старшого дошкільного віку інформаційно-технологічні уміння (самостійна робота з електронними засобами, використання мультимедійних технологій), підвищувати мотивацію і творчу активність, посилювати інтеграційну складову навчання. Неодмінною умовою проектно-технологічної діяльності є спеціально організована пропедевтична робота спрямована на

формування уявлень про кінцевий продукт діяльності, етапи планування і реалізації проекту, враховуючи його осмислення і рефлексію результатів діяльності. На сьогодні робота з конструювання значно розширює зміст та корекційно-розвивальні можливості освітнього процесу, оскільки під час занять діти істотно поглиблюють свої знання про різні властивості предметів. Процес конструювання дозволяє одержувати більш повні уявлення про різноманітні властивості деталей конструктора [2].

Уміння виділяти окремі деталі зі складного цілого формується в дітей не відразу і вимагає спеціального навчання. Спочатку дітей навчають таким умінням на дуже простих об'єктах, згодом – на більш складних. У ході формування цих умінь відбуваються істотні зрушення в розвитку сприйняття дитини – одну неї

розвивається здатність до точного розчленовування складного цілого на окремі елементи. Використовувати конструктор можна у процесі реалізації безпосередньо освітньої діяльності з конструювання, спільної діяльності, самостійної діяльності. Конструктор LEGO багато хто розглядає у вузькому розумінні, наприклад, він створений лише для конструювання, адже дане обладнання є універсальним: наприклад, вивчаючи тварин діти знайомляться з будовою тіла, звичками, голосами тварин і створення моделей тварин за допомогою конструктора допоможе дітям закріпити отримані раніше знання [2].

Методика проектної діяльності на основі використання LEGO конструктору складається з наступних етапів:

- постановка завдання, для вирішення якого необхідно використовувати інформаційні технології та інші шляхи демонстрації необхідної інформації;
- планування діяльності спрямованої на покрокову реалізацію проекту;
- планування термінів реалізації проекту;
- ознайомлення з наявною інформацією в різних джерелах, підбір матеріалу;
- осмислення та структурування інформації;
- виготовлення та оформлення виробу;
- вибір форми презентації;

- підготовка презентації;
- презентація;
- самооцінка і самоаналіз.

Основні завдання інформаційного проекту:

- розширення кругозору, пізнавальних і творчих здібностей дітей;
- розвиток самостійної діяльності дітей;
- розвиток навичок роботи з інформаційними технологіями;
- розвиток комунікативних якостей дітей [12].

Процес конструювання вимагає від дитини вміння не тільки виділяти окремі деталі зі складного цілого, але і встановлювати просторове положення однієї деталі щодо інших [12].

Якщо дитину не навчити цьому, вона буде робити грубі помилки в процесі практичної роботи з конструктором LEGO. У процесі конструювання дитина зіштовхується ще з одною важливою якістю предметів – з їхньою будовою, тобто з особливостями просторового розташування основних частин.

Якщо дитина не вміє виділяти основні частини предмета і визначати, як вони просторово розташовані відносно один одного, то її діяльність з конструювання буде утруднена. Ще до початку процесу конструювання дітей варто ознайомити з основними деталями. На сьогодні існує певне різноманіття форм навчання конструюванню: за зразком, по заданій темі, за умовами, за задумом, по моделі тощо. Кожна з цих форм впливає на розвиток тієї або іншої сторони психофізичного розвитку. Так наприклад, конструювання за задумом є досить складним завданням для дітей через відсутність конкретних образів і задач конструювання, що приводить до відволікання у процесі пошуку шляхів щодо втілення задуму. Таким чином, конструювання за задумом є досить близьким до конструювання по заданій темі. Різниця лише в обмеженні заданої тематики. Конструювання по моделі впливає на психофізичний розвиток дитини, радикально змінюючи характер протікання її конструктивної діяльності та створює нові форми пізнавальних процесів. Діти здобувають вміння подумки аналізувати об'єкт, виявляти його складові елементи.

Розглядаючи своєрідність оволодіння продуктивними видами діяльності дітьми з особливими освітніми потребами ми впевнені, що без спеціально розробленої методики діти випробують утруднення. Продуктивна діяльність у таких дітей дуже бідна за задумом, часто обмежена фізичними можливостями але при систематичному,

відповідно спрямованому керівництві ці діти можуть досягти відносно високого рівня. Тому першорядним завданням майбутнього навчання дітей з особливими освітніми потребами конструюванню є формування у них інтересу до відповідного виду діяльності [12].

Ця робота здійснюється за двома напрямками. Один полягає у формуванні в дитини інтересу до кінцевого продукту діяльності, у результаті чого в неї з'являється спрямованість на одержання продуктивного результату своєї праці. Інший напрямок полягає у створенні умов для того, щоб зробити для дитини цікавим сам процес діяльності, щоб у неї виникла захопленість самим ходом виконання завдань. Тому трудове навчання таких дітей в процесі конструювання повинно бути спрямовано, з одного боку, на ознайомлення їх із просторовими властивостями: форма, відносність величини, мінливість розташування у просторі, формування дій сприйняття, навчання дітей способам визначення цих властивостей у реальних предметах, а з іншого боку – на формування загально трудових вмінь. Проаналізувавши процес навчання конструюванню, ми дійшли висновку про компенсаторну роль пам'яті, мовлення, мислення у подоланні труднощів які виникають у дітей з особливими освітніми потребами в процесі формування загально трудових умінь під час практичної роботи з конструктором LEGO. Велике значення в компенсації порушень зору має організація діяльності за чітко визначеним планом. У дітей дошкільного віку важливо алгоритмізувати процес сприйняття і чітко визначити порядок предметних дій. У подальшому диференціація деталей виробу має підкорятися представленому зразку об'єкта і містити в собі елементи «планування» конструктивної діяльності. І, нарешті, діти навчаються обстежувати зразок і засвоювати правила його побудови, усвідомлено запам'ятовувати порядок відтворення. За результатами дослідження ми виділяємо наступні труднощі в процесі практичної роботи з конструктором LEGO дітей з особливими освітніми потребами [12].

Перша група – труднощів, пов'язана з не сформованістю зорового сприйняття. Роль зорового сприйняття в конструктивній діяльності велика: щоб відтворити цілісний конструктивний образ предмета, дитина повинна сприймати ознаки і властивості конструктивних особливостей цього предмета (форми, пропорції, просторове розташування елементів, які складають ціле).

При порушеннях зорового сприйняття «страждають» такі його властивості, як: предметність, що часто приводить до схематизму зорових образів, фрагментарності сприйняття, наслідком якого є неповне і неточне відображення у свідомості дитини зовнішнього світу; константність, що приводить до утруднень у визначенні місця розташування; узагальненість, що знижує можливість виділяти в об'єкті істотні ознаки, тому що увага фіксується на випадкових елементах. Друга група – труднощів, пов'язана з порушенням дрібної моторики і зорово-моторної координації. Третя група – труднощів, пов'язана з недостатнім розвитком розумової діяльності й індивідуально-психологічними особливостями особистості дітей з порушеннями зору [12].

жін Недостатній розвиток розумової діяльності приводить до того, що діти стикаються з труднощами в обстеженні зразка, погано запам'ятовують схеми, мають складності в словесному описі предмета і попередньому плануванні своїх дій. В основі цих труднощів лежить нерозвиненість таких операцій, як порівняння, аналіз, синтез, узагальнення і так далі.

Отже, можна виділити наступні корекційні складові практичної роботи з конструктором LEGO:

1. Специфічна особливість практичної роботи з конструктором полягає в тому, що вона, як і гра, відповідає інтересам і потребам дитини, а те, що цікаво, добре засвоюється (принцип мотивації).

2. Практична діяльність з геометричними тілами дозволяє пізнавати їхній колір, форму, розмір, удосконалювати сприйняття просторових відносин, тому, що практична робота з конструктором LEGO – це процес спорудження таких об'єктів, в яких використовуються різні форми, по-різному розташовані елементи, і вони по-різному з'єднуються разом.

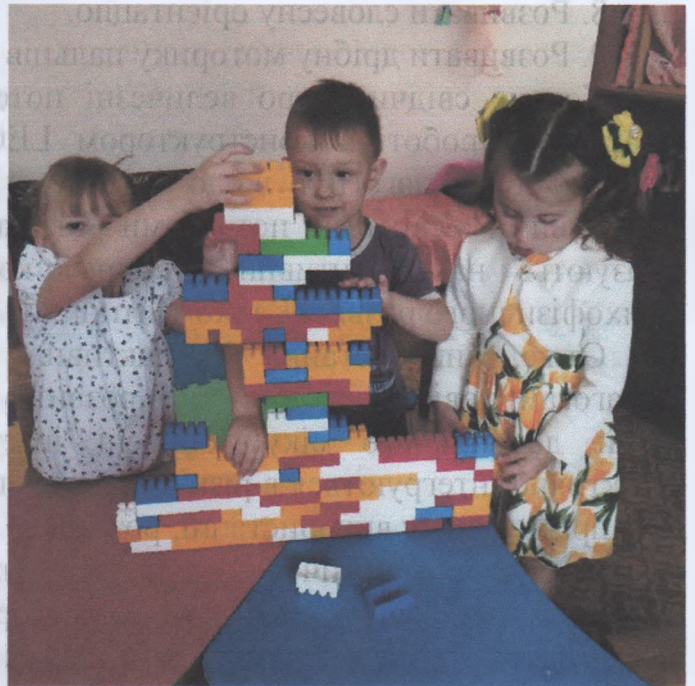
3. Практична робота з конструктором відбувається на основі сприймань (система перцептивних дій), головну роль тут відіграють рухи руки й ока. У процесі такої предметно – практичної діяльності формується єдина система «око - рука». Розвивається адекватна взаємодія очей і руки, точність руху руки під зоровим контролем, тобто формується зорова сенсомоторна координація, а також зв'язок між оком і руховою пам'яттю.

Дані рекомендації виділені на основі розуміння й усвідомлення труднощів, що виникають у дітей з особливими освітніми потребами в процесі роботи з конструктором LEGO:

1. Несформованість зорового сприйняття (зорової уваги).
2. Несформованість просторового орієнтування.
3. Нерозвиненість тонкої моторики.
4. Недостатність розвитку розумової діяльності.

Відповідно до виникаючих проблем, у процесі практичної роботи з конструктором LEGO виділяють наступні корекційні задачі:

1. Розвивати зорово-моторну координацію (око-рука).
2. Розвивати окомоторні функції, фіксацію погляду.
3. Учити співвідносити форми об'ємних предметів із заданими еталонами.
4. Учити розчленовувати складну форму на складові частини.

5. Розвивати окомір, учити співвідносити розміри об'єктів, відстань між ними, визначати місце розташування деталей об'єктів.

6. Розвиток уявлення про тривимірність простору.

7. Розвивати аналізуюче сприймання: навчати способам аналізу, порівняння, групування, класифікації.

8. Розвивати словесну орієнтацію.

9. Розвивати дрібну моторику пальців рук.

Усе це свідчить про величезні потенційні можливості, які містяться в практичній роботі з конструктором LEGO. Аналізуючи розробки в галузі спеціальної педагогіки щодо проблеми навчання конструюванню дітей з особливими освітніми потребами можна зробити висновок, що всі автори вказують на позитивний вплив конструктивної діяльності на хід психофізичного розвитку такої дитини [2].

Отже, використання інтерактивних методів конструювання відкриває педагогам нові можливості для розвитку комунікативних умінь і навичок у дітей дошкільного віку. Сучасні інтерактивні та комунікативні засоби ефективно інтегруються в різні освітні галузі дошкільної освіти і забезпечують, при правильному використанні, розвиток:

- соціальних навичок – умінь моделювати поведінку інших людей, діяти по черзі, ділитися з оточуючими, створювати колективні творчі продукти, взаємодіяти в процесі досягнення спільної мети;

- наочно-образного і абстрактного мислення;

- здатність до планування. Поставивши перед собою мету - створення нової або вдосконалення знайомої моделі дошкільник вчиться діяти як за наявними інструкціями, так і за схемами, розробленими самим.

- здібності до оцінки. Дитина отримує можливість порівнювати свою модель з моделями інших дітей, а значить, здатний оцінити рівень складності, зовнішні естетичні якості, раціональності моделі, дитина може зробити висновок про своїх знаннях і уміннях;

- дрібної моторики рук. У процесі інформаційно-проектної діяльності учнів і вчителя формуються наступні загально навчальні вміння і навички.

Рефлексивні вміння: уміння осмислити завдання, для вирішення якої недостатньо знань; уміння відповідати на запитання: Чому потрібно навчитися для вирішення поставленого завдання?

Пошукові (дослідницькі) уміння: уміння самостійно генерувати ідеї, тобто винаходити спосіб дії, залучаючи знання з різних галузей; уміння самостійно знайти потрібну інформацію в інформаційному полі; уміння запитати потрібну інформацію у експерта (вчителя, консультанта, спеціаліста); уміння знаходити кілька варіантів рішення проблеми; уміння встановлювати причинно – наслідкові зв'язки.

Навички оцінної самостійності.

Уміння та навички співпраці: уміння колективного планування; уміння взаємодіяти з будь-яким партнером; уміння взаємодопомоги в групі у вирішенні спільних завдань.

Уміння та навички менеджменту: уміння проектувати процес; уміння планувати діяльність, час, ресурси; навички аналізу власної діяльності (її ходу і проміжних результатів).

Комунікативні вміння: уміння організувати взаємодію з усіма учасниками проекту; уміння вести дискусію; уміння відстоювати свою точку зору; уміння знаходити компроміс.

Отже, участь дітей у проектно-технологічній діяльності засобами LEGO конструювання дозволяє реалізувати творчий їх потенціал, посилити виховний ефект, організувати співпрацю та спілкування з педагогами у нетрадиційному класно-урочному форматі (діловий, науковий і особистісний характер співпраці та спілкування), викликати бажання і далі освоювати леготехнології та застосовувати їх при вивченні різних навчальних дисциплін. Все це спрямоване на формування ключових компетенцій дітей: предметних, загально навчальних, інформаційно-технологічних, комунікативних та набуття ними соціального досвіду [12].

ВИСНОВКИ

Отже, інклюзивна освіта – це спеціально організована взаємодія педагогів з дітьми ООП та нормативним рівнем розвитку, яка передбачає використання організаційних (нормативно-правова база, комплексна діагностика, поетапне включення дітей із особливими освітніми потребами у заклад дошкільної освіти) та педагогічних умов навчання (створення адаптивного освітнього середовища, роботи команди психолого-педагогічного супроводу та фахівців-консультантів ІРЦ, формування інклюзивної культури у педагогів та батьків).

Правильно організоване спільне навчання створює кожній дитині умови щодо набуття найціннішого та важливого досвіду емоційно-оцінних ставлень, взаємодії, оволодіння різноманітними способами діяльності у процесі спільної діяльності. Крім того, спільна форма одержання знань розширює межі взаємодії дошкільників з ООП з довірливим, включаючи їх до активної діяльності та спілкування, що сприяє їх успішному розвитку. Однак, найважливішим є те, що в умовах інклюзивної освіти діти, батьки, педагоги ЗДО вчаться сприймати кожного таким, яким він є насправді. Адже, як свідчить практика, спільне навчання створює передумови формування нового суспільства – толерантного, здатного розуміти та сприймати кожного [12].

Впроваджуючи інноваційні технології та ряд методик варто інтегрувати у практику повсякденної роботи в ЗДО, які уможливають створення безпечного середовища для розвитку всіх учасників освітнього процесу. Мобілізувавши всі зусилля, невтомно опановуючи нові інструменти, використовуючи елементи сучасних, розвивальних, інноваційних технологій, засоби та форми організації освітньої роботи, відповідні вимогам часу, налагодивши тісну співпрацю всіх учасників освітнього процесу, ми зможемо подолати всі труднощі й забезпечити нашим малятам якісну освіту.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. *Анісімова О., Ковальчук А.* Педагогічні погляди Ф. Фребеля у практиці роботи сучасного дитсадка. Дошкільне виховання. 2017. №9. С. 22-24.
2. *Біла І. М.* Особливості творчого конструювання дошкільників. Проблеми загальної та педагогічної психології зб. наук. праць Інституту психології ім. Г. С. Костюка НАПН України. Київ, 2007. Т.9, ч.6. С. 51-58. Остапчук О.
3. *Білан О.І.* Програма розвитку дитини дошкільного віку «Українське дошкілля»/О.І.Білан. – Вид. 2-ге зі зм. і доп. – Тернопіль: Мандрівець, 2022 – 216 с.
4. Вісник проекту «Інклюзивна освіта для дітей з особливими потребами в Україні». – жовтень 2009 – лютий 2010. – 35 с.
5. Інклюзивна освіта: реалії та перспективи: монографія / *А. А. Колупаєва.* – К.: «Самміт Книга», 2009. – 272 с.
6. *Ільченко А.М.* Формування психіки дитини в контексті педагогічних поглядів Марії Монтесорі // Педагогічні науки: Збірник наукових праць Полтавського державного педагогічного університету ім. В.Г. Короленка: Випуск 3 (50). – Полтава, 2006. – С. 202–207.
7. *Ільченко А.М.* Розвиток мовлення у дітей з обмеженими розумовими можливостями за системою М. Монтесорі // Імідж сучасного педагога. Спеціальна педагогіка: теорія і практика логопедії. – 2005. – №6-7 (55- 56). – С. 77–78.
8. Інклюзивна освіта: ідея, стратегія, результат: Матеріали I Всеукраїнської міждисциплінарної науково-практичної конференції (м. Тернопіль, 8 квітня 2021 р.) / Упор. Удич З.І. Тернопіль: ТНПУ, 2021. 225 с.
9. Інклюзивна освіта як сучасна модель навчання. Режим доступу: <https://www.google.com.ua/>.
10. *Кузава І.Б.* Психолого-педагогічні аспекти організації дошкільної інклюзивної освіти / Напрями та перспективи інклюзивного навчання людей / за ред. Ю.Й. Тулашвілі. – Луцьк: ВМА «ТЕРЕН», 2013. – 264с.
11. *Крутій К.Л.* Освітній простір дошкільного навчального закладу: Монографія: У 2-х ч. Частина перша. Концепції. Проектування, технології створення. Запоріжжя: ТОВ ЛПС ЛТД, 2009. 320 с. 9.
12. *Остапчук О.* Проектування багатовимірного педагогічного процесу: пошуки нових резервів освіти // жур. Рідна школа. – 2007. – No 9. – 3-6 с.
13. *Піроженко Т.* Особистість дошкільника: перспективи розвитку / Тамара Піроженко. – Тернопіль: Мандрівець, 2010. – 136 с
14. Середовище, що належить дітям: поради для педагогів закладів дошкільної освіти/за заг. ред. *В.В. Засенка*; уклад. *Наталія Софій, Юлія Найда.* Київ: 2019. - 65 с.
15. Система надання освіти дітям з особливими потребами в умовах сучасного навчального закладу: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції – Лисичанськ: ВП «Лисичанський педагогічний коледж Луганського національного університету імені Тараса Шевченка» – Лисичанськ: ФОП Пронькіна К.В. – 2016. – 198 с.

Заняття з використанням 1 дару Фребеля (для дітей молодшого дошкільного віку)

Програмовий зміст: розвивати вміння дітей уважно слухати вихователя, співчувати та висловлювати свої думки, емоції вербально та в малюнку; викликати бажання у дітей досліджувати невідомі об'єкти; ознайомити з поняттями «кулька», «лінія» за допомогою кульок з першого дару Фребеля; виховувати любов до природи та бажання піклуватися про своє здоров'я.

Обладнання: різнокольорові кульки – 1 дар Фребеля; аромосвічки із запахом квітів лаванди; пісочниця з піском та йодованою сіллю; трафарети; кольоровий пісок; іграшкові метелики, штучні квіти; різнокольорові гумові кульки – плигунці; диск із записом музики «Лісова галявина»; казки В. Сухомлинського.

Хід заняття

Вихователь: Діти, ми потрапили на чарівну галявину. Бачите, як гарно! Тут чудовий аромат! Давайте його відчуємо! (пахнуть аромосвічки).

Діти виконують комплекс дихальної гімнастики:

- «Яка чудова сонячна галявина, духмяний квітковий запах!»

- підняти руки вгору – в сторони; вдихнути через ніс, видихнути, опускаючи руки вниз.

- «Подув теплий вітерець» - вдих носом, а видих зі звуком «Ш-ш-ш!». - «Прилетіли метелики» - руки через сторони підняти вгору – вдих носом, плавні рухи руками вниз, присісти, видих через рот.

- «Закувала зозуля» - тривалий вдих, видих – «Куку-ку!».

- «Зберемо букет» - присісти, потягнуться до квітки – вдих, понюхати – тривалий видих.

Вихователь: Діти, подивіться навкруги. Як багато метеликів на цій галявині! А я ось бачу одного метелика, який нам хоче щось сказати. Сідайте навколо цієї квітки, а я обережно візьму нашого нового друга і ми послухаємо, що ж він хоче нам сказати!

Вихователь бере в руки метелика та «слухає» його.

Вихователь: Метелик тільки-но розповів мені цікаву історію. Я вам буду розповідати, а ви будете показувати мені цю історію своїми рученнями. Домовились?

Вихователь розповідає казку, а діти виконують пальчикову гімнастику. Метелик і квітка.

Летів білий метелик над річкою. А хтось кинув у воду червону квітку. Пливе квітка. Побачив метелик червону квітку. Сів на неї, сидить, крильцями водить. Квітка пливе... І метелик пливе. Летіла над водою ластівка, здивувалася. Коли це метелик навчився плавати? Доторкнулась ластівка крилом до води. Сколихнулася вода. Сколихнулася квітка. Загойдався метелик. Весело йому річкою пливти. (За В.: Сухомлинським)

Вихователь: А ще мені метелик сказав, що ця квіточка незвичайна. Вона щось сховала. Зазирніть під її пелюстки. Що ви там бачите? (діти дістають різнокольорові кульки – 1 дар Фребеля). Візьміть по одній кульці. Покачайте її між долоньками. Вам щось коле в долоні? Спробуйте покотити її по підлозі. Добре котиться? Щось заважає їй котитися? Тож у кульки кутів немає. (Діти повторюють за вихователем ознаки кулі). А ще ці кульки вміють малювати. Пішли разом зі мною до столу. (Діти підходять до пісочниці з йодованою сіллю). Підніміть кульку вгору і опустіть її на сіль, знову піднімуть і подивіться, що намалювала кулька. (Дії та відповіді дітей) Так, кулька намалювала крапку. Повторіть за мною – «це крапочка». (Діти промовляють по черзі).

А тепер візьміть її за петельку і погойдайте: «від себе – до себе», «тік-так – зі сторони у іншу сторону», «по кругу – повільніше, швидше». (Діти виконують і промовляють). Протягніть кульку за петельку по солі, щоб утворилась доріжка. Що намалювала кулька? (Дії та відповіді дітей). Правильно, лінію. А тепер протягніть її з сторони в сторону. Що вийшло? Так, теж лінія. І спробуйте кульку рухати по колу. Що вийшло? (Діти виконують і промовляють).

Вихователь: Чарівні кульки нас багато чому навчили. Подякуємо їм, візьмемо до рук, обтрусимо сіль, прошепочимо своїм різнокольоровим друзям слова подяки та покладемо їх знову під пелюсточки чарівної квітки – там вони живуть. (Діти виконують дії, дякують кулькам).

Вихователь: Діти, підійдемо до нашої пісочниці, яка наповнена йодованою сіллю. Уявіть собі, що ваші пальчики зараз перетворились в павучків. Павучки поповзли гуляти. Ой, щось їх налякало і вони сховались у сіль! Прислухайтесь, які звуки навкруги? (Діти прислухаються до звуків, відгадують їх: цвірінькає пташка, дзюрчить струмок, шелестить від вітру листя, кує зозуля). Павучки знову йдуть погуляти. Знову щось гримить! Вони злякались і занурилися глибоко – глибоко. А я щось знайшла! А ви? (діти дістають із солі мілкі іграшки та предмети, називають їх).

Вихователь: Я пропоную Вам створити своїми руками казкову квітку-семиквітку. Пам'ятаєте казку, що нам розповів метелик? Про що там йшлося, нагадайте мені (діти по черзі розповідають). Спробуємо намалювати чарівну квітку? Тож я зараз викладу на сіль помічників — трафарети, а ви беріть кольоровий пісок і заповнюйте трафарети. Діти малюють кольоровим піском, звучить класична музика.

Вихователь: Я приберу трафарети і ви подивитесь, кожен на свій малюнок. Молодці! Посміхнемось, порадіємо нашим успіхам!

Заняття з логіко-математичного розвитку «Країна геометричних фігур» (для дітей середнього дошкільного віку)

Програмовий зміст: поглибити знання дітей про об'ємні геометричні фігури: куб, куля та ознайомити з новою фігурою циліндр. Формувати вміння обстежувати фігури тактильно-руховим і зоровим способом. Закріпити знання дітей про кольори. Продовжувати розвивати зорову пам'ять, мову, довільну увагу, дрібну моторику рук. Виховувати самостійність, активність, вміння слухати та викликати інтерес до цікавого.

Матеріали: об'ємні геометричні фігури з набору Ф.Фребеля №1, №2, площинні геометричні фігури, різнокольорові шнурівки.

Хід заняття

Вихователь: Сьогодні діти у нас з вами незвичайне заняття і в мене є скринька з секретом. Давайте заглянемо, що в неї є. (Показ набір Ф.Фребеля №1) (Відповіді дітей)

- Так, це об'ємні геометричні фігури. Куб – в нього всі сторони рівні, є кути. (Розглянути разом з дітьми) Він стоїть, він стоїть впевнено.

- А що є схоже на Куб у нашій групі? (Відповіді дітей)

- Куля – вона без кутів і сторін, вона рухається (Показ і розгляд)

- А що схоже на Кулю знайдіть дошу у групі? (відповіді дітей)

- А ще заховалася нова об'ємна фігура – циліндр (повторити разом з дітьми) (показ) Якщо циліндр поставити – стоїть, якщо положити, то він котиться (дати дітям розглянути). А на що схожий циліндр?

- Повторимо разом як називаються об'ємні фігури? (показ) Молодці.

- Давайте згадаємо площинні геометричні фігури, порівняємо їх з об'ємними. (показ) Молодці.

Вихователь: Зверніть увагу що у вас знаходиться на столиках, під серветками на тарілочках? Хто скаже правильно? Що це? (відповіді дітей)

- Правильно, маленькі різнокольорові фігури.

(Розгляд дітьми свої фігури)

- Знайдіть мені куб, якого кольору (запитати у дітей)
- Покажіть мені циліндр, кулю. Якого кольору (відповіді дітей). Молодці.
- Ви напевно трішки заморилися, а давайте разом з геометричними фігурами порухаємося? Візьміть вправу руку куб, а ліву циліндр. (Звучить дитяча руханка «Вверх-вниз»)

Вихователь: Діти, а зараз вам пропоную подивіться в якій послідовності я виставляю об'ємні фігури, подивіться уважно і запам'ятайте, я їх накриваю, а ви повторіть цю послідовність зі своїми маленькими фігурами. (Діти виконують)

- Я пропоную вам пограти зі мною.

Гра з вихователем: «Поміняй містами».

Вихователь роздає шнурівки.

- А зараз ми з вами спробуємо нанизати свої різнокольорові фігури в такій послідовності як я говоритиму, щоб вийшли у нас різнокольорові буси. Слушайте уважно. (Діти виконують). Молодці.

Вихователь: А ще у нас з вами буде таке завдання. На

листочках намальовані геометричні фігури, їх треба обвести пальчиком, назвати їх, а потім простим олівцем обвести по контуру і по крапочках. (Діти виконують)

Вихователь: Діти, вам сподобалося сьогодні наше заняття? (відповіді дітей).

Сьогодні ми з вами поглибили знання про об'ємні геометричні фігури, давайте їх назвімо (показ, відповіді дітей) і вивчили нову об'ємну фігуру (показ, відповіді дітей).

- А яка фігура вам найбільше сподобалася, покажіть? (відповіді дітей). Ви дуже гарно сьогодні працювали, ви розумнички. Ви всі молодці.

Інтегроване заняття з використанням дарів Ф.Фребеля (для дітей середнього дошкільного віку)

Програмовий зміст: розвивати вміння дітей уважно слухати текст, виділяти проблему, розмірковувати, намагатися знайти її рішення, дотримуючись існуючих норм поведінки та моралі; розвивати уміння поважати інших, допомагати, дбати про них, обирати відповідні ситуації спілкування та спільної діяльності. Розвивати монологічне та діалогічне мовлення, вміння висловлювати свої думки, відстоювати їх. Закріпити елементарні логіко-математичні знання про геометричні тіла та фігури. Розвивати дрібну моторику, окомір, координацію рухів, креативність під час конструювання та ігор в сольовій пісочниці; вміння радіти та віддавати свої позитивні відчуття оточуючим. Виховувати небайдужість, вміння співпереживати, співчувати, бути емоційно розкритими та надавати перевагу позитивному вирішенню проблем та спілкуванню.

Обладнання: кімната Природи; пісочниця з сіллю та піском; перший та третій дари Фребеля; фребелівський конструктор з натуральних камінців, ігрові подушки зеленого кольору; стіл, іграшкові собака, кошения, комаха-сонечко; великий кольоровий пластмасовий конструктор; маленький конструктор з натурального каменю; басейн; казка В.Сухомлинського «Петрик, кошения та собака».

Хід заняття

Вихователь: Діти, сьогодні вранці на віконечко нашої групи сіла комаха-сонечко і розповіла мені цікаву історію. Бажаєте її почути? Тож слухайте уважно. «Петрик ішов стежкою через сад. Бачить, назустріч біжить маленький кудлатий собака. Петрик злякався, хотів тікати. Та ось до його ніг притулилося маленьке кошения. Воно втекло від собаки й ніби просило Петрика: «Захисти мене, хлопчику, від цього страшного звіра». Стоїть Петрик, дивиться на кошения, а воно підняло голівку до нього й жалібно нявчить». Діти, яка проблема виникла у Петрика?

Діти: Петрик боїться собаки. Петрикові шкода кошения, але йому страшно.

Вихователь: Як ви вважаєте, ми зможемо вирішити цю проблему?

Діти: Ми зможемо!

Вихователь: Тож пішли до столика. Дивіться, цей куб – це нібито наша проблема.

Вона достатньо велика, на перший погляд. Але, якщо ми її розділимо на складові частини, добре поміркуємо, то, може, ця проблема не така вже й велика! (Діти працюють з третім дарунком Фребеля – 8 кубиків). Візьміть собі по одній маленькій частині цього великого кубика. Переверніть і подивіться, що ми забрали від проблеми?

Діти: Ми забрали злість – собака злився на кошеня. Забрали страх – кошеня та Петрик не повинні боятися собаку. Ми забрали злість – собака не повинен сердитися на кошеня. І ми забрали образу – не треба ображатися на іншого. Вихователь: А тепер переверніть інші кубики і подивіться, що залишилося від нашої проблеми. (Діти перевертають кубики, на зворотній стороні із окремих кубиків склалася посмішка)

Діти: Залишилися радість, задоволення та посмішка.

Вихователь: Це позитивні емоції чи негативні?

Діти: Це – позитивні емоції.

Вихователь: Тож, бачите, не така вже й велика та жахлива Петрикова проблема. Так що ж треба зробити, щоб допомогти котику та Петрикові?

Діти: Треба нагодувати собаку. Треба взяти котика на руки та пройти обережно повз собаку. Треба подружити їх.

Вихователь: Молодці! Золоті слова! Треба подружити собаку та кошеня. Давайте побудуємо ігровий майданчик, де вони будуть разом гратися. (Діти переходять на килимок, де знаходиться фребелівський конструктор з натуральних камінців). Звучить музика, доки діти будують.

Вихователь: Гарну споруду ви побудували. Посадіть на майданчик песика та кошеня, нехай і вони подивляться на красу, яку ви створили своїми руками. Знаєте, я вважаю, що їм, мабуть, ще потрібні іграшки. Давайте спробуємо щось вигадати. (Діти переходять до пісочниці, де насипана йодована сіль). Вихователь: О, яке диво! Подивіться, це незвичайна сіль, вона ще й корисна. У нашій групі ми користуємось нею, як піском. Так хочеться погратись з нею! Правда?

Діти: Так! Дуже хочеться!

Вихователь: Тож, покажіть мені рученятами, що ви будете зображувати у сольовій пісочниці.

Діти: Я намалюю метелика. А я – квітку. А ми – песика. (Діти промовляють і показують рухами рук та пальців). Вихователь: Розпочинайте пальчиками та долоньками малювати по солі. (Діти малюють на поверхні солі пальчиком та кулачками, залишаючи відбитки)

Вихователь: Погляньте, які гарні у вас малюнки! А цю картинку можна оживити! Потихеньку занурюйте свої пальчики в сіль і порухайте ними. Бачите? Ой, я здається, щось знайшла! (Вихователь витягує з солі на поверхню кульку Фребеля).

Діти: І у мене. І я знайшов.

Вихователь: Як ви гадаєте, що це таке? **Діти:** Це кулька. Вона жовтого кольору. (Діти називають кольори свої кульок)

Вихователь: Так. Покачайте її між долонями і ви побачите, що в неї немає кутів (діти качають між долонями). А тепер покладіть її на сіль і підштовхніть. Що сталося?

Діти: Кулька покотилась.

Вихователь: А тепер спробуйте це зробити з кубом. **Діти:** (штовхають кубик) Він не рухається, стоїть міцно на місці.

Вихователь: Діти, скажіть, куля – це об'ємна фігура чи площинна? **Діти:** Куля – це об'ємна фігура.

Вихователь: А куб? (вихователь знімає кришечку з коробочки з дариФребеля і кладе її на стіл). Як це можна визначити?

Діти: Треба опустити кульку всередину куба – вона туди входить. Тобто, куб – це об'ємна фігура. А, коли опускаєш кульку на кришечку-квадрат з куба, то кулька в неї не входить. Квадрат – це площинна фігура. (Діти виконують всі рухи, промовляючи назви геометричних фігур).

Вихователь: Молодці! Ви все зробили правильно. А ось подивіться, коли я тримаю кульку за петельку і починаю її обертати, яка утворюється об'ємна фігура? Як ви вважаєте?

Діти: Утворюється конус.

Вихователь: Молодці. Ви дуже уважні. Візьміть кульку за петельку і похитайте її від себе. Що малює ваша кулька на солі?

Діти: Вона малює вертикальну лінію.

Вихователь: Добре. А тепер похитайте кульку зліва направо. Що малює кулька?

Діти: Кулька малює горизонтальну лінію.

Вихователь: Молодці. А якщо кульку зупинити над поверхнею, що вона нам намалює? (діти виконують разом з вихователем)

Діти: Виходить крапка.

Вихователь: Добре. Тепер, будь ласка, обертайте кульку за годинниковою стрілкою. Яка утворюється фігура?

Діти: Кулька намалювала коло.

Вихователь: Молодці! А скажіть мені, будь ласка, ваші кульки однакові чи різні?

Діти: Кульки за розміром однакові, а за кольором – різні.

Вихователь: Так. Бачите, скільки всього ми пригадали за допомогою таких чудових кульок. Що ви пригадали?

Діти: Ми пригадали площинні та об'ємні фігури. Куля, куб, конус – це об'ємні фігури. Коло, квадрат – це площинні фігури.

Вихователь: А, як ви вважаєте, можна ці кульки запропонувати як іграшки для кошеняти та собаки?

Діти: Так, можна.

Вихователь: Тож, подаруйте їх! (Діти дарують кульки кошеняті та собаці на майданчику). Ви молодці. Бачите, ви їх подружили. А знаєте, який кінець був у тієї історії, яку мені розповіло сонечко?

Діти: Ні, не знаємо.

Вихователь: Тож, послушайте. «Петрикові соромно стало перед кошеням. Узяв він його на руки, розгнівався на собаку й пішов тому назустріч. Собака зупинився, злякано подивився на Петрика й сховався в кущах». Тож, Петрик налякав собаку, а ми як вирішили цю проблему?

Діти: А ми їх подружили! Подарували іграшки, тому пройшли і злість, і ніхто нікого не лякає.

Вихователь: Вам сподобалось? Чуєте, хтось сміється! Так то ж радіє комаха-сонечко, що так все чудово закінчилось! Візьміться за руки і разом скажемо чарівні слова: «Я – дитина хороша, ласкава, Я привітна, гарна, славна, Я здорова, не хворію, Всьому на світі я радію!»

Вихователь: Давайте заспіваємо пісню про дружбу. (Діти співають).

Майстер-клас

для педагогів «Розвиваючі ігри з конструктором LEGO»

Мета: розширити уявлення педагогів про можливості використання конструктора LEGO в роботі з дітьми; залучати їх до вправ з використанням конструктора LEGO, сприяти розвитку творчої ініціативи, активності, викликати позитивні емоції, бажання втілювати в практику отриманні знання і вміння.

Матеріал: конструктор LEGO

Ведуча: Доброго дня, шановні колеги! Пропоную вам розглянути розвиваючі ігри з конструктором LEGO. В освітній діяльності можливе використання конструктора-дупло, будівельного конструктора LEGO для формування сенсорно-пізнавальної компетентності, для розвитку дрібної моторики, формування сенсорних еталонів, такі як форма і колір. Сподіваюсь, що результатом нашої зустрічі буде не тільки ознайомлення з новими цікавими формами роботи, а також позитивні емоції. Адже, конструктор LEGO – це передусім кольорова, цікава і весела гра, здатна захопити як дітей, так і дорослих.

- Перед вами на столах 6 різнокольорових цеглинок від звичайного будівельного конструктора. Розгляньте, головне в цеглинках щоб були однакові штирі, співпадали і не були різні.

1 Завдання:

Ведуча: Назвіть показуючи на кожну цеглинку колір: червоний, жовтий, синій, помаранчевий, зелений та блакитний колір. А тепер порахуйте їх показуючи на кожний колір: один, два, три, чотири, п'ять, шість. Молодці. Порахували по порядку, а тепер у зворотному напрямку.

Ведуча: - А зараз пропоную скласти вежу, слухайте уважно і повторюємо за мною:

- **Раз цеглинка** – це краплинка – (беремо цеглинку синього кольору)
- **Два цеглинка** – сонце ясне – (беремо цеглинку жовтого кольору)
- **А ця цеглинка** – (беремо цеглинку помаранчевого кольору) – квіточка прекрасна
- **Ось і дощик накрапає** – (беремо блакитного кольору)
- **По травичці він стрибає** – (беремо цеглинку зеленого кольору)
- **Візьмем врешті червоненьку** – вона лагідна й гарненька. Молодці.

2 Завдання:

Ведуча: - Розглянемо вежі. Послухайте будь ласка мої запитання:

- Яка цеглинка знаходиться над блакитною?
Відповідь: (зелена)
- Яка цеглинка знаходиться під помаранчевою?
Відповідь: (жовта)
- Яка цеглинка знаходиться між блакитною і жовтою?
Відповідь: (червона)
- Якого кольору стоїть найнижче?
Відповідь: (синя). Молодці.

Завдання №3

- Розкладемо вежу і побудуємо з цеглинок пряму лінію, слухайте в якій послідовності: беремо червону цеглинку, потім зелену, блакитну цеглинку, помаранчеву, жовту і синю цеглинку. У нас вийшла побудована пряма лінія _____ із цеглинок. А тепер спробуємо із прямої лінії побудувати ламану лінію, а тепер знову пряму. Молодці.

Завдання №4

Ведуча:

- Послухайте і виконайте такі дії: візьміть до рук першу і останню цеглинку і поміняйте їх місцями. Тепер візьміть до рук зелену цеглинку та червону цеглинку і поміняйте їх місцями.
- Візьміть лівою рукою блакитну цеглинку і покладіть собі на долоньку правої руки. Візьміть цеглинку любого кольору лівою рукою і зараз ми з ними потанцюємо.

(виконання вправи для рук з цеглинками)

Ведуча:

- Ця цеглинка фантазер та чудовий масажер Візерунчатий бочок, розвиває кулачок.

Завдання №5

Ведуча:

- Подивіться на ваші цеглинки і назвіть перший звук в слові, назва слова кольору кожної цеглинки: зелена цеглинка – звук «з», жовта цеглинка – звук «ж», помаранчева – звук «п», блакитна цеглинка – звук «б», червона цеглинка – звук «ч», синя цеглинка «с». Згадайте, які слова починаються зі звуку «ж» ?
- **Відповідь:** (жаба, жито)
- Слова зі звуку «п» ?
- **Відповідь:** (помідор, прапор)
- Слова зі звуку «б» ?
- **Відповідь:** (барабан, банан)
- Слова зі звуку «ч» ?
- **Відповідь:** (чайник, черевик)

2 - Слова зі звуку «с» ?

- **Відповідь:** (суп, собака) Молодці.

- **Ведуча:** Пропоную вам зняти психологічну напругу.

- Станьте будь ласка в одну шеренгу і за командою ведучого передайте її з одного кінця шеренги в другий, при цьому ні разу не впустивши її. Брати цеглинку кожен учасник має лише однією правою рукою (лівою).

Завдання №6

Ведуча: Пропоную пограти в асоціацію кольорів: показую зелену цеглинку, а ви говорите – зелена трава.

- Жовта цеглинка – жовте сонце.

- Помаранчева цеглинка, як апельсин, блакитна цеглинка – як море, червона цеглинка – як мак, синя цеглинка – як море. Молодці.

Ведуча: будуємо із цеглинок пряму лінію, прибираю три любі цеглинки в сторону, наприклад: залишились жовта, зелена, помаранчева. Накриваю їх – ховаю жовту цеглинку, відкриваю, запитую: Якої не стало цеглинки? (жовта цеглинка.)

- Додаю ще одну цеглинку, рахуємо: скільки всього цеглинок?

Відповідь: (чотири цеглинки)

- Називаємо кольори: блакитна, зелена, помаранчева, жовта.

Запитую: запам'ятали? Накриваю і прибираю одну цеглинку.

- **Якої не стало?**

- **Відповідь:** так, зеленої цеглинки. Молодці.

Підсумок

Ведуча: Шановні колеги, отже, можна сказати, що конструктор LEGO один з найбільш цікавих навчальних предметів, але його включення цікавого матеріалу на заняття з логіко-математичного розвитку, дозволяє утримувати інтерес, краще запам'ятовують побачене і почуте, намагатися викликати бажання до навчання, до знань, допомогти дитині повірити в себе, у свої здібності.

Дякую за увагу і активну участь.

ДАРУНОК ПЕРШИЙ

Опис: м'ячики, розфарбовані у кольори веселки, білий та чорний; кожен на мотузочці, що дає можливість маніпулювати ним.

Мета використання. Розвиток сенсорних відчуттів, моторики, зорово-моторної координації.

Сукупністю своїх якостей м'яч задовольняє пізнавальні та рухові потреби дитини, починаючи з раннього віку.

Спостереження за предметом у спокійному стані розвиває уявлення про цілий предмет, його форму та колір. Маніпуляції з м'ячем формують сприймання простору, повільні та швидкі оберти – відчуття часу. Кольори іграшок вчать знаходити аналогічне забарвлення предметів оточуючого світу та розрізняти їх. Рухові дії з м'язом (вгору-вниз, праворуч – ліворуч, вперед – назад) формують сприймання простору.

Погляди Ф.Фребеля.

Для найбільш вільного розкриття своєї сутності, за твердженням педагога, дитина з найбільшим бажанням обирає м'яч, тому що: 1) м'яч дитина може застосувати у грі як предмет-замінник великої кількості об'єктів навколишнього середовища; 2) за допомогою м'яча вона може безкінечно наслідувати все, що бачить навколо себе. Таким чином, «м'яч для дитини є як засобом відтворення її внутрішнього світу, так і засобом для ознайомлення із зовнішнім світом і наслідування його явищ» через гру.

Вправи з м'ячем радить розпочинати з немовлячого віку для «вправлення її тілесних сил, для розвитку діяльності її членів і почуттів, а також для пробудження уваги і вільної самодіяльності дитини».

Ці вправи-ігри, на думку педагога, «...розвивають у дитини три значні види сприйняття - предмет, простір і час»

ДАРУНОК ДРУГИЙ

Опис: дерев'яні куля, куб та циліндр. Діаметр кулі, основа циліндру і сторона куба – однакові.

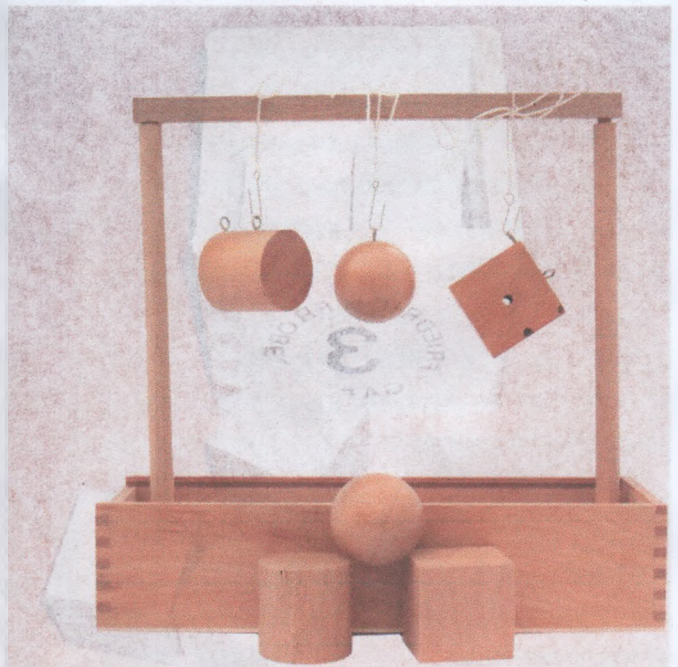
Мета використання. Знайомство з різними формами предметів та їх властивостями. Куля, як і м'яч попереднього дарунку, демонструє рухові можливості сферичних предметів, кубик – статичні стани, а в різних положеннях – грані та кути.

Куля є «рівною протилежністю м'якому м'ячу». Ігри з м'ячем і кулею подібні, але властивості останньої – твердість, більша вага вимагають від дитини більшої сили та кращої вправності.

Погляди Ф.Фребеля.

Саме з допомогою цих трьох предметів, наголошував педагог, дитина набуває першої уяви про закон, що об'єднує все у природі, – закон поєднання контрастів за допомогою посередницького тіла (куля і куб символізують контрасти, циліндр – посередницьке тіло).

Куб – нерухомий, куля – легко приводиться у рух, розміщений між ними циліндр поєднує якості першого та другого. За їх допомогою дитина знайомиться з різними формами і властивостями предметів. Кубик за своєю формою і стійкістю є протилежністю кулі. Куб не можна котити, його можна перемістити, але він не котиться. У нього є сторони і кути. Кругові рухи кубика, що підвішений на ниточці, дає уявлення про циліндр, але при цьому зникає сприймання його граней і кутів. Використовуючи другий дар, можна проводити цікаві експерименти. Діти можуть зробити висновок, що куля, як би ми її не поклали, завжди буде котитися, а циліндр, в залежності від того, якою стороною ми його поставимо, може, або ковзати, або котитися. А що ж буде з кубом? Куб, якою б стороною ми його не поставили, завжди може тільки ковзати. Фребель називав другий дарунок основою своїх педагогічних поглядів.

ДАРУНОК ТРЕТІЙ

Опис: кубик, розділений на вісім однакових кубиків.

Мета використання. Дії з кубом як з цілим предметом та з кубиками як частинами його формують уявлення про ціле і частини.

Третій дарунок – це продовження другого дару, коли ми діти знайомляться з цілим предметом та розділеним на декілька частин. Це особливість сприймання дитини, яка формується саме в дошкільному віці, коли світ з одного боку – цілісний, а з іншого – складається із безлічі частин. Діючи з цілим кубом або кубиками, створюючи власні споруди, дитина додає, віднімає, ділить куб навпіл, на чотири або вісім частин. Поступовий поділ кубика на різну кількість частин знайомить дитину з числом. Частини кубика можна розглядати у відношенні до форми,

величини, положення відносно інших частин цілого, поєднання частин.

Погляди Ф.Фребеля.

В іграх з кубиками дитина засвоює, за визначенням автора, три форми життя: будування, красу, пізнання. З дарами № 3, 4, 5, 6 пропонується створення «форм життя», «форм краси», «форм пізнання».

Використання цього «дарунку» дає можливість дитині у наочній формі виділити ціле і частину, різницю між формою і величиною. Дитина починає досліджувати кубик, ділячи його на частини, та будуючи із частин різні форми, у яких інколи можна побачити предмети середовища, що оточує її. Завдання вихователя – долучити до побудованого дитиною предмету невелику розповідь. Щоб дитина не втрачала відчуття єдності, цілісності, при побудові різних форм педагог вимагає використання всіх восьми кубиків. Педагог радить «надавати дитині як можна більшу свободу зображення», а вихователь може час від часу брати на себе роль джерела натхнення для дитини у побудові предметів.

ДАРУНОК ЧЕТВЕРТИЙ

Опис: кубик розділений на вісім брусків-площин.

Мета використання. Маніпуляції з брусками ознайомлюють дитину з лінійними, кутовими та площинними особливостями будівель, із довжиною, шириною, товщиною, висотою, з правилами рівноваги, стійкості, тобто з основними архітектурними поняттями.

Погляди Ф.Фребеля.

Все, що дитина могла побудувати з допомогою елементів попереднього

«дарунку», називав переважно зображенням маси і зображенням тіл. Результатом гри дитини з четвертим «дарунком» є головним чином зображення площинної і лінійної протяжності на горизонтальній площині та у вертикальному напрямку. Тут також розглядаються відношення форми і величини, з'являються нові явища для спостереження.

Четвертий дарунок - це той самий куб, але він складається із маленьких паралелепіпедів. Можна показувати дитині цілісність і різноманітність світу, порівнювати об'єми: де більше/менше. Цей дарунок також підходить для конструювання, створення «форм життя», «форм краси», «форм пізнання».

ДАРУНОК П'ЯТИЙ

Опис: куб, поділений на 27 кубиків; 3 із цих кубиків поділені навскіс по діагоналі навпіл; 3 із них, по діагоналі поділені на чверті.

Мета використання. З цих предметів можна скласти різноманітні споруди, фігури прямокутної та гострокутної форми. Розширюється знайомство із властивостями предметів, з поняттями, представленими попередніми дарами. Побудова багатокутних предметів сприяє засвоєнню геометричних фігур. У іграх з п'ятим дарунком

з'являється новий розвивальний елемент – ділення кубика по діагоналі, завдяки якому дитина знайомиться з нахилом під певним кутом. Це вже інша коробка, вона набагато більша, ніж дар №4, і дар №3.

Погляди Ф.Фребеля.

На думку Фребеля, трикутник – найпростіша фігура для дитини. Але куб ближчий дитині в будівництві, іграх, тому тільки в п'ятому дарі з'являються фігури, пов'язані з трикутником. Педагог наголошує: коли ми даємо дитині будь-який предмет, ми повинні дозволити погратися з ним. Тільки у грі дитина освоює навколишню дійсність. Пропонується продовжувати створення «форм життя», «форм краси», «форм пізнання».

ДАРУНОК ШОСТИЙ

Опис: куб, поділений на 27 цеглинок, з яких 3 поділені навпіл уздовж та 12 поділені навпіл упоперек.

Мета використання. Дії з цими цеглинками потребують відчуття реальності та спритності. Власне називання будівель розвиває уяву, збагачує мову дитини. Розділена цеглинка дуже цікава. Якщо її покласти поруч з нашою основною цеглинкою, вона буде з нею однакового розміру. Щоб дитина зрозуміла це, треба дати можливість

проекспериментує самій і зробити власні висновки. Якщо ці цеглинки поставити одна на одну, то дитина побачить, що вони такі ж, як наш куб. Значить куб може складатися з трикутних призм та з маленьких цеглинок. Будь-які фантазії дитини виконуються із простих геометричних форм.

Погляди Ф.Фребеля.

Методику роботи автором не представлено, хоча він її розпочав, можна використовувати ті ж прийоми, що і для 5 дару.

МАЙСТЕР-КЛАС ДЛЯ ВИХОВАТЕЛІВ ЗДО З LEGO-ПЕДАГОГІКИ

Створення предметів за зразком та включення їх у зв'язну розповідь.

Добрий день, шановні колеги. Ми живемо з Вами століття новітніх комп'ютерних розробок і цифрового обладнання. Величезна різноманітність технічних засобів дає вихователю змогу зробити пізнання навколишнього світу захоплюючим для дитини будь-якого віку. Одним з таких засобів навчання є конструктор LEGO, незамінний для занять з дітьми від 3-х років.

Що таке LEGO, знають і дорослі і діти. LEGO-педагогіка у нас в країні тільки розвивається, хоча за кордоном це одна з найпоширеніших педагогічних систем з дуже широким віковим діапазоном - від півторарічних малюків до старшокласників. Данська фірма LEGO перша в світі випустила ігрові конструктори, в основі яких були кубики, що з'єднуються за допомогою виступаючих циліндричних кнопок. Ці набори виявилися універсальними розвиваючими іграшками, міцними, красивими і довговічними.

Граючи в LEGO, діти навчаються розрізняти кольори, розміри і форму предметів, визначати їх просторове розташування, звикають виконувати завдання, зосереджуватися, працювати в колективі. Поступове знайомство з кубиками LEGO, від простих моделей до складніших, діти захоплені і чекають з кожним разом диво. І нарешті, чудо з'являється - проста модель (машинка, лев, жаба) раптом починають рухатися. Звичайні машинки, стають для них керовані. Сьогодні на нашому майстер-класі ми зануримося в світ ЛЕГО, а саме : організація дитячої діяльності із застосуванням конструктора ЛЕГО.

Сучасне навчання та розвиток дитини передбачає розробку нових освітніх моделей, в основу яких повинні входити освітні технології, які будуть відповідати принципам:

- розвиваючого навчання;
- єдності виховних, розвиваючих і освітніх цілей і завдань процесу освіти дітей дошкільного віку;
- інтеграції освітніх областей;
- рішення програмних завдань у спільній діяльності дорослого і дітей і самостійної діяльності дітей;
- обліку провідного виду діяльності дошкільника – гри

В своїй практиці, переконалася в ефективності застосування системно-діяльнісного підходу, який передбачає чергування практичних і розумових дій дитини.

Такий підхід можна реалізувати в освітньому середовищі за допомогою конструктора ЛЕГО, так як ЛЕГО дозволяє дитині думати, фантазувати, і

діяти, та не боятись помилитися. ЛЕГО дозволяє дітям вчитися, граючи, граючи навчатися в грі. ЛЕГО-конструювання - це сучасний засіб навчання та розвитку дітей.

Я в своїй практиці рекомендую використовувати конструктор ЛЕГО в різних видах діяльності: на заняттях, на зарядці, в вільній діяльності. Головне ЛЕГО має бути цікавим самому вихователю, тоді і з дітьми легко і захоплююче працювати. Отже, безсумнівно, LEGO-конструювання - сучасний навчальний засіб для невичерпної кількості нових ідей дитячої творчості. Додаткові елементи, що містяться в кожному наборі конструктора, дозволяють дітям створювати власні творіння. LEGO - універсальний конструктор, з деталей якого можна зібрати все, що тільки може уявити собі людська фантазія.

- А зараз я пропоную і вам, шановні колеги, сьогодні побувати в світі конструктора LEGO, і попрактикуватися роботі з ним.

Давайте з вами згадаємо, чим деталі LEGO відрізняються одна від одної? Правильно, формою, кольором і розміром. Стандартна деталь LEGO - це цеглинка 2 на 4 кнопочки. Отже, щоб правильно вибрати потрібну деталь, потрібно підрахувати на деталі кількість кнопочок в довжину (скільки на моїй деталі? Правильно - 2), а в ширину? (Скільки на моїй деталі? Правильно - 4)! Є деталі, які називаються цеглинки, є також ... хто знає? перерахувати назви деталей (знайдіть їх) є ще пластини (покажіть). Молодці!

Гра № 1

1. Гра «Легомеморі»

Подивіться на будівництво з деталей ЛЕГО протягом хвилини. Зверніть увагу на колір і чергування деталей. Відверніться або закрийте очі (прибирає одну деталь або змінює кілька деталей місцями). А тепер вгадайте, що змінилося.

Така вправа можна повторити з дітьми 3-4 рази. Головне - не забувати їх хвалити за правильні відповіді.

Гра № 2

Пограємо в гру «Знайди деталі». Умови гри такі: вашому партнерові необхідно знайти задуману Вами деталь в коробці з LEGO. Отже, щоб ваш партнер зрозумів Вас, не забувайте називати її колір, розмір і форму! Отже, почали! А тепер помінялися ролями.

Коментар до гри: На перших етапах знайомства дітей з конструктором LEGO (з 3-х-4-х років) важливо навчити дітей знати назви і відрізнити деталі одну від одної, в процесі такої гри діти закріплюють знання основних кольорів, форм деталей.

2. Крім того, при конструюванні з LEGO важливо знати правильний спосіб кріплення деталей. У LEGO-конструювання є таке поняття - «цегляна кладка» - це правильне з'єднання деталей, що забезпечує міцне їх скріплення.

Даний спосіб названий так не випадково - таке з'єднання деталей дуже схоже на справжню кладку цегли один на одного при будівництві цегельних будинків.

Гра № 3

Наступна наша гра «Зроби по словесній інструкції» якраз направлена на відпрацювання кріплення деталей конструктора між собою, а також відображення цього в мові. Правила гри: два учасники отримують однакові деталі. Перший учасник, відвернувшись, придумує якесь елементарне будівництво і одночасно розповідає напарнику, як він це буде. В результаті гри повинні вийти дві однакові моделі. Отже, починаємо гру в парях!

Час гри -2-3 хвилини. Отже, гра закінчена. Пропоную провести аналіз роботи. Давайте подивимося на роботи.

1. Що хотіли сконструювати? Вийшло? Чому?

3. Чи вийшло пояснити партнеру хід своїх дій?

3. Питання для глядачів майстер-класу:

- Чи вийшло в учасників правильно зробити конструкцію по словесній інструкції? Чому не зрозуміли, що потрібно робити?

Коментар до гри: Таку гру доцільно використовувати для дітей з 6-и років, вона вчить дітей працювати в команді (в даному випадку - в парі) і паралельно розвиває мову дітей.

Гра № 4

3. Тепер я пропоную вам, колеги, пограти в захоплюючу гру «*Найвища і стійка вежа*». Давайте разом з Вами згадаємо, що таке вежа.

Отже, вежа - це інженерна споруда, відрізняється значним переважанням висоти над стороною або діаметром основи. Вежі застосовуються в цивільній, військової і церковної архітектури і мають найрізноманітніші призначення, починаючи з корисних цілей і закінчуючи задоволенням естетичних почуттів. У фортецях і замках вони служили для оборони і спостереження за ворогом, в церкві - для підвішування дзвонів, в системах водопостачання - для приміщення водяних резервуарів. Вежі бувають різні:

- Оглядові вежі
- Маяки
- Дзвіниці
- Оборонні вежі

- Облогові вежі
- Башти водонапірні
- Телевежі і т. Д.

Давайте спробуємо сконструювати вежу. Отже, нам необхідно розбитися на дві групи по 3 людини. За обмежена кількість часу кожній групі потрібно побудувати високу і стійку вежу.

Не забувайте, що при будівництві вежі потрібно обов'язково враховувати, що вежа не повинна бути занадто вузька, інакше, чим вище ви її будете будувати, тим більше вірогідності, що вона впаде. Занадто широку вежу теж будувати не слід, ви витратите багато часу на її будівництво. Вежа може бути також порожня всередині. Звертаю Вашу увагу на те, що вежа повинна бути стійкою. Стійкість конструкції (в архітектурі стосовно башт) - це збереження форми конструкції без деформацій, які зроблять її непридатною для експлуатації та можуть спричинити за собою її падіння. Таким чином, стійка вежа не повинна гойдатися і падати, від неї не повинні відвалюватися деталі.

На виконання завдання у вас є 5 хвилин. Після ми порівняємо Ваші вежі і підведемо підсумки, яка команда виграла. Отже, почали.

Обговорення:

Давайте подивимося на отримані моделі.

1. Чи задоволені ви своїм результатом роботи? Так чи ні? Чому?
2. Яку саме вежу хотіли сконструювати? Вийшло? Чому?
3. Все вийшло? Як ви думаєте, чому не вийшло?
4. Які освітні завдання ми, як педагоги, можемо вирішувати, використовуючи дану вправу?

Коментар до гри: Правильно, ми вчимо дітей виконувати свою споруду з урахуванням вже наявного досвіду, враховувати характерні особливості саме цієї споруди (вежа повинна бути стійка і висока), розвивають творчу уяву та комунікативні здібності - вміння працювати в парі, створюючи новий продукт своєї праці.

Я вам продемонструвала лише кілька варіантів ігор з ЛЕГО. Напевно, ви зможете придумати багато своїх ігор і використовувати їх в різних видах діяльності.

Рефлексія

- Шановні педагоги, сьогодні ми з Вами побачили можливості конструктора LEGO та познайомилися з варіантами ігор з ним. І закінчити свій майстер-клас я хочу наступною фразою:

Те, що я хочу пізнати - це яблуна,

Що я пізнаю - це гілка яблуні,

Те, що я передаю учневі - це яблуко,

Те, що він візьме від мене - це насіннячко.

Але з насіння може вирости яблуна.

Майстер клас наш сьогодні закінчується. За цей час виросло дивовижне дерево, завдяки якому кожен з вас може показати користь або марність нашого спілкування.

Якщо майстер клас для вас пройшов плідно - прикріпіть до дерева плоди - яблука.

Якщо він пройшов добре, але могло бути і краще - прикріпіть квіти.

Якщо майстер клас не відрізняється від колишніх майстер класів і нічого нового не приніс - хирлявий лист.

Дякую за увагу! Бажаю Вам, щоб ваші плани завжди перетворювалися в плоди і приносили значні результати!

ІНКЛЮЗИВНЕ НАВЧАННЯ ДЛЯ КОЖНОГО

(практикум для педагогів ЗДО інклюзивних груп)

Мета: познайомити педагогів з особливостями інклюзивного навчання в системі освіти; сформувати толерантне ставлення до впровадження інклюзивного навчання у закладах освіти.

Обладнання: плакат «Планета», «Правила роботи», стікери, папір А-4, фломастери, маркери, бейджі, мультимедійна презентація.

Хід роботи:

Вхідне анкетування (5 хв).

АНКЕТА ДЛЯ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ «СТАВЛЕННЯ ДО ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ»

1. Чи знаєте ви, що таке «інклюзивне навчання»? а) так; б) ні.
2. Як ви вважаєте, чи готова школа створити умови для впровадження інклюзивного навчання?
  - а) так;
  - б) ні;
  - в) частково.
3. Що ефективніше для дитини?
  - а) індивідуальне навчання;
  - б) інклюзивна освіта.
4. Чи порушуються права дітей з особливими потребами в системі надання їм освіти?
  - а) так; б) ні.
5. Як ви думаєте, чи вплине спільне проведення дозвілля дітей різних категорій на покращення морального виховання особистості?
  - а) так; б) ні.
6. Чи готові ви психологічно подолати бар'єри у роботі з дітьми з особливими потребами?
  - а) так; б) ні.

Вступне слово тренера. Повідомлення теми та мети заняття. (3 хв.)

Вправа «Долоньки» (10 хв.)

Мета: підготувати учасників до роботи, створити комфортну атмосферу для конструктивної роботи.

Хід вправи: Відмалювати свою руку, і на кожному пальці написати б

1. Своє ім'я.

2. Місце роботи та посаду.

3. Улюблену страву.

4. Свої очікування.

5. Свої побажання.

Прийняття правил роботи.

Прийняття правил роботи (3 хв.).

Мета: показати необхідність вироблення і дотримання певних правил, за якими будується взаємодія людей у групі, прийняття правил для продуктивної роботи під час тренінгу.

Хід вправи: тренер пропонує кожному учаснику написати одне чи кілька умов співпраці (кожен на окремому листочку) необхідних саме йому для ефективної роботи в групі.

Після чого кожен презентує свої пропозиції для ефективної роботи, потім обираються найбільш необхідні на тренінг.

З групою обговорюються кожне правило, тренер записує його на заздалегідь підготовлений аркуш паперу.

Орієнтовними правилами можуть бути такі:

1. Дотримуватися регламенту.

2. Слухати і чути (один говорить – усі слухають)

3. Бути пунктуальним

4. Проявити доброзичливість

5. Бути активним

6. Говорити за темою, й від свого імені

7. Не критикувати: кожний має право на свою думку

8. Правило конфіденційності

9. Говорити коротко, по черзі

Вправа «ЩО ТАКЕ ІНКЛЮЗИВНЕ НАВЧАННЯ?»

Мета: проаналізувати теоретичні аспекти інклюзивного навчання.

Організація навчання дітей з обмеженими можливостями у звичайних садочках вимагає безліч зусиль. На жаль, більшість шкільних будівель не пристосовані зараз до того, щоб у них знаходилися діти з важкою формою інвалідності. Крім того, по відношенню до дітей-інвалідів існує негативне ставлення з боку інших людей, а також стереотипи та хибні погляди з приводу можливостей інвалідів: що вони можуть, а чого не можуть.

Інформаційне повідомлення:

Організація навчання дітей з ООП можливостями у садочку і вимагає безліч зусиль. На жаль, більшість будівель не пристосовані зараз до того, щоб у них знаходилися діти з важкою формою інвалідності. Крім того, по відношенню до дітей-інвалідів існує негативне ставлення з боку інших людей, а також стереотипи та хибні погляди з приводу можливостей інвалідів: що вони можуть, а чого не можуть.

Інклюзивна освіта — це система освітніх послуг, що ґрунтується на принципі забезпечення основного права дітей на освіту та права здобувати її за місцем проживання, що передбачає навчання дитини з особливими освітніми потребами в умовах закладу дошкільної освіти.

Інклюзія — це процес. Важливо зазначити, що інклюзія має розглядатись як постійний пошук ефективних шляхів задоволення індивідуальних потреб усіх дітей. У цьому випадку відмінності розглядаються як позитивне явище, яке стимулює навчання дітей та дорослих.

Інклюзія пов'язана з визначенням перешкод та їх подоланням. Відповідно, вона включає проведення комплексної оцінки, збір інформації з різноманітних джерел для розробки індивідуального плану розвитку та реалізації його на практиці.

В основу інклюзивної освіти покладена ідеологія, яка виключає будь-яку дискримінацію дітей, забезпечує однакове ставлення до всіх людей, але створює спеціальні умови для дітей з особливими потребами.

Тобто система адаптується до потреб дитини. Девіз інклюзії: «Рівні можливості для кожного».

Суспільство повинно враховувати індивідуальні потреби людей і пристосовуватися до них, а не навпаки.

Вправа «Картонля»

Мета: показати на практиці, що всі люди є рівні і водночас унікальні.

Хід вправи:

Ведучий: Часто буває так, що ми сприймаємо яку-небудь групу, наприклад етнічну, як ціле і не замислюємося про те, що кожний її представник – зовсім унікальний і неповторний. Наприклад, нам може здаватися, що «всі китайці на одне лице», що всі німці страшні педанти, а фіни – мовчазні. Однак якщо ми ближче познайомимося з конкретною людиною з цієї групи, більше дізнаємось про неї, то її індивідуальність, неповторність будуть очевидними.

Давайте спробуємо проілюструвати унікальність всього існуючого на практиці. Навряд чи хто-небудь вважає, що кілограм картоплі наповнений індивідуальністю. Візьміть кожний собі по картоплині. Роздивіться її якомога уважніше, з'ясуйте «особливі прикмети». На це дається 1 хвилина. Потім картопля змішується. Кожний повинен знайти свою картоплину й описати її.

Вправа «За» і «Проти»

Мета: за допомогою тверджень (нижче наведених) сформувані толерантне ставлення до дітей з ООП.

Хід вправи: Учасникам пропонуються твердження, з якими вони мають погодитися або не погодитися. Тренер роздає кожному учасникові 2 картки різного кольору. Тренер зачитує твердження. Якщо учасник погоджується з твердженням, він має підняти картку одного кольору. Якщо не погоджується – картку іншого кольору. Всі учасники піднімають картки разом. Після озвучення кожного твердження тренер може пропонувати учасникам обговорити їхні відповіді, а пізніше озвучити правильну відповідь.

Запитання для обговорення в групі після завершення вправи:

1. Чи почули ви думки або позиції, які вас здивували?
2. Чому так важливо з'ясувати усі ці питання?

ТВЕРДЖЕННЯ

1. *Діти з особливими освітніми потребами (дальше ООП), мають бути ізольовані від інших дітей під час навчання.*
2. *Дитина з ООП має право навчатися у ЗДО.*
3. *Статус дитини з ООП має бути відомий лише медичному працівнику ЗО.*
4. *Педагог має право відмовитися від навчання дитини з ООП.*
5. *Ставлення до дітей з ООП та інших дітей має бути однаковим.*
6. *Батьки дітей з ООП зобов'язані віддавати на навчання свою дитину у заклад дошкільної освіти.*
7. *Діти з ООП обмежені у спілкування зі своїми ровесниками.*
8. *Педагоги мають право знати про статус дитини з ООП.*

Вправа «Історія з життя»

Мета: поповнити знання та допомогти сприйняттю педагогів впровадження інклюзії в освітній процес.

Хід вправи: учасників тренінгу ділять на три групи.

Кожній групі роздається комплект фотографій, за допомогою цих фотографій учасники повинні скласти історію, яка б пов'язувала цих людей.

Після розповіді історії учасники оглядають зворотну сторону аркуша. Хто знайшов букву «В» - це людина інвалід.

Далі учасникам тренінгу пропонується пов'язати попередньо складену історію з людиною, яка є інвалідом.

1 група. Дитина з ООП у звичайній групі ЗДО

2 група. Дитина з ООП у групі, де впроваджене інклюзивне навчання.

3 група. Дитина з ООП у спеціалізованому закладі.

Питання для обговорення:

- Що було важкого і незрозумілого у виконанні даної вправи?
- Що вам сподобалося у даній вправі?

Отже, поняття «толерантність» є синонімом слова «терпимість», саме так воно звучить латиною. Толерантність людей є найважливішою умовою миру і злагоди в сім'ї, колективі та суспільстві. Адже соціальні взаємовідносини постійно змінюються, породжуючи то гармонію, то односторонню перевагу, а то й зіткнення безпосередніх інтересів. У різних людей – різні погляди на життя, працю, кохання тощо.

- Чи завжди ми поважаємо думки, погляди інших? Як треба поважати інших? Чи треба прагнути, щоб інша людина сприйняла ваші погляди? Проявляти нетерпимість чи бути толерантним?

Притча про аксакала

Помирає в одному поселенні старий аксакал. Прийшли до нього люди попрощатися, та й говорять: «Скажи нам, мудрий старий, як вдалося тобі створити такий порядок у сім'ї, що усі сини й невістки, дочки й зяті жили разом у мирі й злагоді». Не може вже говорити старий – подають йому папір і олівець, і він довго пише. І коли випадає з рук вмираючого аркуш, дуже здивувалися усі – там 100 разів було написано одне слово. Не здогадуєтесь яке? 100 разів було написано слово – ТЕРПИМІСТЬ!!!

Рефлексія тренінгу (обговорення):

1. Чи познайомилися Ви, сьогодні з поняттям «інклюзія» та особливостями впровадження його у ЗДО
2. Чи справдилися ваші очікування?
3. Що би ви хотіли ще додати по даній темі?

Інклюзивне навчання:

- Ґрунтується на правах людини і принципах рівності.
- Спрямоване на всіх дітей і дорослих, особливо тих, хто є виключеним з загальної системи навчання.
- Це процес усунення бар'єрів в системі освіти та системі підтримки.

Хто такі діти з особливими освітніми потребами?

Термін «діти з особливими освітніми потребами» стосується дітей до 18 років, які потребують додаткової навчальної, медичної і соціальної підтримки з метою покращання здоров'я, розвитку, навчання, якості життя, участі в громаді, тобто включення. Сьогодні в Україні немає єдиної офіційної термінології для характеристики дітей з особливими освітніми потребами.

Що таке інвалідність?

«Інвалідність» розглядається як «нормальне» явище, яке базується на життєвому досвіді, з системною вірогідністю прояву серед населення будь якої країни, регіону. Інвалідність за природою може бути постійною або тимчасовою.

- Люди з інвалідністю та їхні сім'ї мають такі ж самі права на соціальну і економічну участь в житті суспільства.
- Соціальне і фізичне середовище повинні бути модифіковані задля рівної участі всіх.
- Політика і практична діяльність повинні відображати цінності рівності і правовий підхід.

Переваги інклюзивного навчання.

Всі діти отримують користь від інклюзивного навчання. Воно дозволяє їм:

- Розвивати індивідуальні сильні сторони і таланти.
- Приймати всіх дітей без виключення в заклади дошкільної освіти і суспільство.
- Працювати над досягненням індивідуальної мети беручи участь в житті групи та садочку.

- Залучати батьків в освітній процес навчання і життя ЗДО.
- Розвивати культуру поваги і належності до ЗДО. Мати можливість навчатися і поважати різні здібності інших.
- Створювати дружні стосунки з іншими дітьми.

МАЙСТЕР-КЛАС

«ФОРМУВАННЯ ЕЛЕМЕНТАРНИХ МАТЕМАТИЧНИХ УЯВЛЕНЬ»

(для педагогів ЗДО)

Мета: ознайомити педагогів щодо формування елементарних математичних уявлень із використанням наборів Ф. Фребеля «Дари Фребеля» відповідно до вимог оновленого Базового компонента дошкільної освіти та програми розвитку дитини дошкільного віку «Українське дошкілля». Організувати професійний діалог для реалізації освітньої лінії «Дитина в сенсорно-пізнавальному просторі».

Завдання: ознайомити педагогів з алгоритмом діяльності педагога в межах запропонованих дидактично-ігровим матеріалом Ф.Фребеля; Надати практичні рекомендації щодо впровадження дидактичного набору «Дари Фребеля» в освітній процес.

Матеріал: дидактичний набір Ф.Фребеля 11 комплектів.

Вступне слово:

Вихователь-методист: Доброго дня, шановні колеги! Сьогодні я хочу презентувати Вам методику Ф. Фребеля «Дари Фребеля», елементи цієї технології можна використовувати як фрагменти заняттях, в індивідуальній роботі в роботі з дітьми ООП, в гуртковій роботі, на заняттях фізичного розвитку, на заняттях музики.

«Дари Фребеля» – це інтерактивно-дидактичний чудовий матеріал спрямований на розвиток дрібної моторики, тактильної стимуляції, координацію рухів, увагу, просторову уяву, інтелекту, розвитку мовлення, творчих здібностей. Розрахований на роботу з дітьми від раннього віку, а також дітьми з ООП.

Пропоную до вашої уваги ідеї використання «Дарів Фребеля».

Завдання Дар №1

- Шановні колеги, пропоную дістати з скриньки м'ячик, визначити колір, форму, асоціювати з предметами в просторі і сказати словосполученням на що схоже. Наприклад: зелене яблуко, червоний помідор, жовте сонечко тощо.

Далі вам пропоную викласти з різнокольорових м'ячиків: гусеницю; трикутник, чотирикутник, коло по зразку. Молодці.

Завдання Дар №2

- пропоную витягти із скриньки об'ємні геометричні фігури, назвати їх, асоціювати з предметами в побуті, виставити їх. Запам'ятати. (накриваю)

У вас на столі знаходяться маленькі геометричні фігури, шнурівки. Пропоную Вам нанизати на шнурівку геометричні фігури в послідовності, яку ви запам'ятали. Перевіримо відповідність до зразка. Молодці.

Завдання Дар №5, Дар №7

- Колеги, візьміть ігрове поле. Виставіть кубики з цифрами Дар №5 від 1 до 9 по порядку зростання. Тепер заплющить очі, а я заберу один будь-який кубик (наприклад із трійкою). Відкрийте очі, зверніть увагу, що у цифр 2 та 4 загубився сусід. Яка цифра зникла. Називаєте правильну відповідь – я вам поверну кубик із цифрою на місце.

У вас на столі знаходиться Дар №7 відкрийте:

- пропоную знайти і виложити 4 круга, 6 квадратів, 8 ромбів і знайдіть відповідну цифру. Молодці.
- А тепер навпаки, візьміть цифри 5,7,9 і виставіть відповідно до цифр кількості геометричних фігур: ромби, квадрати, трикутники. Перевіряємо.

Завдання Дар №7, Дар №10

- До вашої уваги геометричний диктант з використанням Дару № 7, №10. Я вам пропоную взяти ігрове поле і виконати завдання, уважно мене слухайте: по середині поля покласти білий круг, взяти синій квадрат покласти його у верхній правий кут; потім взяти жовтий трикутник і покласти у лівий нижній кут; взяти червоний ромб і покласти у правий нижній кут, взяти червоний круг і покласти у лівий верхній кут, а тепер під синій квадрат покладіть жовтий пів круг, зелений трикутник покладіть під червоний круг, синій круг покладіть над червоним ромбом, а помаранчевий квадрат над жовтим трикутником; жовтий квадрат зліва від червоного ромба; фіолетовий ромб справа від червоного круга; взяти зелений круг і покласти справа від жовтого трикутника; взяти червоний трикутник і покласти зліва від синього квадрата.

Завдання Дар №10

- Шановні колеги пропоную погратися з розумними фішками Дар № 10 і веселим кубиком. На ігрове поле кидаємо кубик, ви рахуєте скільки на кубіку крапок, а потім викладаєте стільки різнокольорових фішок скільки на кубіку.

- Перед вами зразок: коник стрибунець, пташка горобчик і качечка. Уважно роздивіться, у кого яка доріжка – по якій доріжці стрибає коник, летить горобчик, пливе качечка. А тепер – накриваємо чистим аркушем паперу доріжки і за допомогою Дару №10 викладіть для них доріжку. Молодці.

Висновок: у ході вирішення кожного нового завдання ми включаємося в активну розумову діяльність, прагнучи досягти кінцевої мети; у ході навчання способами вирішення завдання на кмітливість даються у значній послідовності, починаючи з більш простих, щоб засвоєнні дітьми вміння і навички готували дітей до більш складним діям. Отже, з цими чудовими, яскравими наборами малеча розвивається, грається, ще й отримує при цьому корисні знання.

**Консультація для вихователів
«Використання матеріалів Марії Монтессорі в індивідуальній
і самостійній діяльності дошкільників»**

Всі ми знаємо, що освіта для наших дітей дуже важлива. Зрештою, це ключ до формування їхньої особистості, інтелекту та поглядів на життя. Але чи чули ви про унікальний метод навчання, який сприяє розвитку незалежності вашої дитини та розвитку підприємницького мислення? Це не що інше, як педагогіка Монтессорі. Монтессорі – це система навчання, орієнтована на дитину, яка спрямована на розвиток природних інтересів і діяльності, а не на використання формальних методів навчання. Акцент робиться на практичному навчанні та розвитку навичок реального світу і на переконанні, що діти природно шукають можливості працювати, щоб розвиватися і вчитися краще.

Як виглядає навчання Монтессорі?

- Безліч прийомів для активного відпочинку в кімнаті для дітей на вибір протягом дня. Тут дошкільники навчаються через практичні завдання.

- Вихователь, пояснює дитині, що робити або чому вчитися, просто спостерігає і стимулює її дослідження. Охайне, просте і реальне середовище. Кожна річ у кімнаті покликана допомогти дитині розвиватись.

- Зосередження уваги на дитині в цілому: її здатності контролювати рухи, використовувати свої почуття, думати, приймати рішення та відчувати емоції

- Ніяких нагород та покарань ! Діти залишаються мотивованими, розвиваючись та навчаючись самостійно.

Цей простір дає дитині свободу в чітких межах, дозволяючи їй розвиватися індивідуально, але разом з іншими.

У кожній віковій групі є куточки для всебічного розвитку дошкільників. У другій половині дня у всіх видах діяльності дітей педагоги проводять роботу з матеріалами. Тематика діяльності з дітьми різного віку загальна, але зміст роботи відрізняється складністю формованих навичок. Весь матеріал розташований на відкритих полицях, на рівні не вище 1 м від підлоги, що забезпечує дитині свободу вибору.

Перша «Куточок практичного життя», де діти здобувають важливі практичні вміння. Мета цих вправ - допомогти дитині навчитися піклуватися про себе. Діти швидко вчать самі доглядати за собою. Погодьтеся, що нашим дітям часто доводиться чути: «Ти ще маленький!», «Підростеш, тоді й будеш робити все сам». Але, на жаль, потім буде пізно. А при спілкуванні діти повинні почути: «Ти вже дорослий і цілком можеш впоратися з цим завданням сам». Вихователь повинен просто показати, як правильно поводитися з тим чи іншим матеріалом. В куточку знаходяться матеріали для загально підготовчих вправ,

все, що пов'язано з переливанням, пересипанням, носінням предметів. Тут же вправи з піпетками, пінцетами, прищіпками, нанизування бус, сортуванням дрібних предметів, рамки з різними видами застібок: великими і маленькими гудзиками, блискавкою, пряжками, гачками, шнурівкою, бантами, шпильками, кнопками, липучкою.

Матеріали дозволяють опанувати перші навички приготування їжі - чищення й різання овочів і фруктів, сервіровка столу. У цю зону входять матеріали, які дозволяють дитині навчитися дбати про навколишній світ - миття посуду, прання, миття столу, прасування, чистка взуття, полірування металу. Дуже важливо: усі предмети, якими користується дитина, повинні бути справжніми, а не іграшковими.

Шнурівки.

Шнурівки Монтесорі зроблені з твердого картону, різного кольору. Це іграшки різної форми, шnurки - різної довжини. Займаючись зі шнурівками, дитина розвиває дрібну моторику, уяву, посидючість, готує руку до листа.

Бізіборди.

Це дерев'яні бізіборди з різними застілками великими і маленькими гудзиками, кнопками, бантами, ремінцями, застілками - «блискавками», «липучками», шнурками, які посмикуються в дірку, намотуються на гачки і петлі. Такі іграшки-посібники навчають конкретним навичкам, необхідним при одяганні і роздяганні, а також розвивають дрібну моторику.

Предмети для пересипання та переливання.

Вправи з цими предметами допомагають поліпшити координацію рухів, сприяють концентрації уваги. Як правило, вправи включають в себе пересипання крупи і переливання води з однієї посудини в іншу. Якщо у малюка падає на підлогу глечик і вода розливається, йому відразу видно помилку. Як правило, дитина сам щиро засмучений, і вихователю немає необхідності лаяти його. І в цьому полягає ще один чудовий принцип педагогіки, який можна назвати автоматичним контролем помилок.

Куточок сенсорного виховання.

Сюди входять різні конструктори. Для розвитку логічного мислення на основі зорового сприйняття - комплект конструктивних геометричних фігур. Завдяки цим предметам дитина вчиться розрізняти поняття: більше, менше, великий, малий, довший, короткий, високий, низький і т. п.

Куточок з логіко-математичного розвитку. Сюди входить матеріал для знайомства з кількостями і символами до 10, вивчення складу і властивостей; чисел першого десятка, зібрані матеріали, що дозволяють навчити дитину основам математики. Математичний куточок містить всі необхідні матеріали для того, щоб дитина навчилася складання, віднімання, порядковий рахунок,

зворотній рахунок - все те, що вважається необхідним для готовності дитини до школи. Монтессорі - матеріал вчить дітей мислити логічно і точно.

Куточок мовленнєвого розвитку

Розвиток мовлення безпосередньо пов'язано з розвитком дрібної моторики рук. Тому багато матеріали і допомоги у зоні мовленнєвого розвитку направлені саме на вдосконалення дрібної моторики.

У цьому куточку дитина розширює словниковий запас. Діти обводять пальчиками літери алфавіту, цифри, хвилясті лінії і пишуть їх на манній крупі на підносі.

Сюди входить матеріал для розширення словникового запасу, матеріал для розвитку фонематичного слуху - набори дрібних предметів, звукові ігри; матеріали для підготовки руки до письма - вкладиші для ліній і штриховок, ножиці для різання паперу; матеріал для знайомства з письмовими літерами - шорсткі літери, піднос з манкою для письма.

Мета методики Марії Монтессорі полягає в тому, щоб направити дитину до самовиховання, самонавчання і саморозвитку; завдання дорослого - допомогти дитині у реалізації своєї індивідуальності. Дитині потрібно дати як можна більше речей понюхати, помацати, спробувати на смак, тобто все відчутти. Дитині необхідно навчитися контактувати з предметами особисто. Основне гасло М. Монтессорі: «Допоможи мені зробити це самому».

